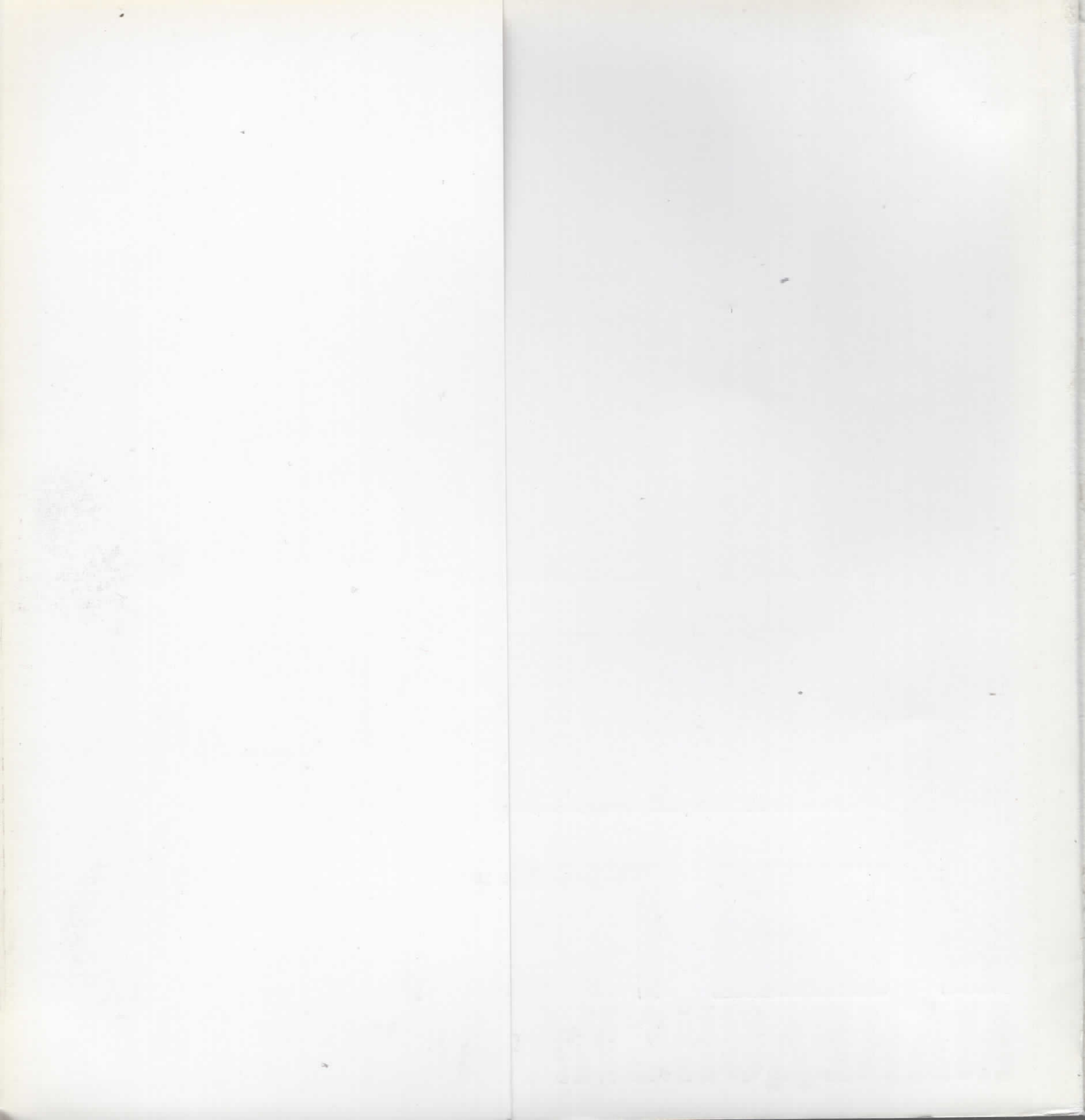

МАКЕДОНСКА АРХИТЕКТУРА

МАКЕДОНСКА АРХИТЕКТУРА

МУЗЕЈ НА СОВРЕМЕНА УМЕТНОСТ • СКОПЈЕ 1974

MACEDONIAN
ARCHITECTURE

MODERN ARTS MUSEUM — SKOPJE, 1974

ОДБОР ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА

**Блажо Ристоманов, Борис Петковски,
Драги Тозиа, Владо Косевски,
Душко Пецовски, Живко Поповски,
Киро Георгиевски, Крум Томовски,
Мориц Романо, Мустафа Амитов,
Славко Брезоски, Томислав Папеш.**

ORGANIZATION COMMITTEE

**Blazo Ristomanov, Boris Petkovski, Vlado Kosevski,
Dragi Tozia, Dusko Pecovski, Zivko Popovski,
Kiro Georгиеvski, Krum Tomovski, Moric Romano,
Mustafa Amirov, Slavko Brezovski, Tomislav Papes.**

Организаторите им благодарат на сите коишто со својот придонес го овозможиле организирањето на изложбата и печатењето на каталогот:

Енергоинвест 003Т „Алумина“, Скопје. Завод за станбено-комунално стопанисување, Скопје. Завод за урбанизам, архитектура и комунална дејност, Охрид. Индустија на теписи, Ивањица. „Керамичар“—Градежно занатско претпријатие, Скопје. „Маврово“—Градежно претпријатие, Скопје. „Македонски ракотворби“, Скопје. „Пелагонија“ Градежно претпријатие, Скопје. Фонд за обнова на град Скопје. „Бетон“, Градежно претпријатие, Скопје. „Гранит“, Градежно претпријатие, Скопје.

The organizer expresses his gratitude to those which contributed to the organization of the exhibition and publishing of the Catalogue:

Energoinvest 003T „Alumina“—Skopje. Institute of housing and communal economy—Skopje. Institute of town planning, architecture and communal economy, Ohrid. Carpet Industry—Ivanjica, „Keramicar“—Construction and craft enterprise—Skopje. „Mavrovo“—Construction enterprise—Skopje. „Makedonski rakovorbi“—Skopje, „Pelagonija“—Construction enterprise—Skopje. Fund for reconstruction of Skopje. „Beton“—Construction enterprise—Skopje. „Granit“—Construction enterprise—Skopje.

Да се дефинира полната димензија на современото архитектонско творештво во Македонија треба да се има предвид дека неговата „прва бразда“ беше зацртана одвај пред триесетина години, напоредо со првите чекори на слободен државен и културно-општествен развој на нашата република. Тоа никако не значи дека сегашниот степен на развојот на нашата архитектура не претставува само една алка во долгиот континуитет со векови, на терен со богати регионални извори. Од тие причини дел од изложбата е посветен на нашето богато архитектонско наследство како и на ретките примери на архитектонскиот „модернизам“ во Македонија што навлезе по Првата светска војна.

Земено во целина, изложбата треба да покаже кои се современите белези на нашата архитектура, на кој начин и со каков успех се рефлектираат кај нас светските архитектонски движења, какви се резултатите во барање сопствени патишта кои би имале наш посе-

---

In order to define the full dimension of the modern architectural creative work in Macedonia, the fact should be considered that the first steps were made some thirty years ago, immediately after the first steps of free national and cultural-social development of our Republic. It does not mean that the present level of development of our architecture is not a ring of the long chain of continuity during centuries, on a site rich with regional sources. For the heretofore mentioned reasons, a part of the exhibition has been devoted to our rich architectural heritage as well as to some rare examples of the architectural „modernism“ in Macedonia appearing during the First World War.

As a whole, the exhibition should point out the modern influence upon our architecture, the way in which the modern world over architectural movements have been reflected in our country, which are the results of searching ways bearing our specific regional characteristics — just because of the specific conditions of development.

бен регионален белег — токму поради посебноста на условите под кои се развива.

Тешко беше да се постави правата граница на бројот и квалитетот на изложената селекција. Од повеќе причини, припремата на изложбата траеше подолго време. Тоа не е резултат на рутинска дејност на некоја професионална институција. Веќе сме сведоци дека во меѓувреме растат низа нови архитектонски објекти кои би заслужиле да бидат сврстени во редот на изложените. Евентуалната грешка ќе биде исправена ако оваа изложба не остане осамена појава, туку се отвори традиција за слични настани во иднина.

Архитектонското творештво, поради неговата нагласена техничка и материјална компонента, — многу повеќе е економски и општествено детерминисано отколку што се тоа чисто ликовните уметности, а на кои архитектурата не секогаш во целина им припаѓа. Едно архитектонско дело многу повеќе е доказ на техничките и економските можности на едно одредено општество или историска епоха, отколку што е тоа сликарството или скулптурата. Тоа не значи дека архитектонското дело треба да биде третирано само како градежништво или техника. Ако архитектурата отсекогаш била основа за примена на другите уметности, тоа значи дека и самата уметност е уметничка кре-

---

It was very difficult to determine the real boundaries to the number and the quality of the disposed selection. The preparation of the exhibition took a lot of time due to many reasons. It is not a result of a routine work of some professional institution. We are convinced that in meantime, many architectural structures have been constructed which deserve to be put together with the structures being exhibited. The eventual mistake will be prevented if this exhibition will not be only an occasion, but a tradition for occurrence of similar happenings in future.

The architectural creativity, due to its stressed technical and financial component, is much more dependant upon the economic and social conditions than the fine arts to which the architecture does not belong completely. An architectural work is much more a proof of the technical and economic possibilities of certain society or historic period, than the painting or sculpture. But, it does not mean that the architectural work should be considered only as a work of construction or technics. Since the architecture was always a base for application of other arts,

ација на просторот кој нè окружува. Затоа изложбата има за цел да ја потцрта оваа компонента на архитектонското творештво а не само нејзиниот утилитарен и технички карактер.

Би сакале изложбата да даде поттик за покритичен осврт кон сегашната состојба на архитектурата во целина, не само на овој потесен избор, да воспостави поактивен контакт на јавноста со архитектонските текови кај нас да се во таква конфронтација подигне нејзиниот општ ниво.

Ако ја земеме архитектурата како поширока творечка област, може да се стави замера што во изложениот материјал не се застапени урбанистички реализацији, ентериер или индустриски дизајн. Со тоа не ја одречуваме нужната органска поврзаност на архитектурата во овие творечки дисциплини меѓутоа, за карактерот на изложбата однапред беше утврден потесен програм за приказ на архитектонски реализации на индивидуални објекти, на архитектурата од потесен смисол на зборот, таму каде нормално може да се постави невидлива граница помеѓу архитектонското дело како единка и урбанистичкото решавање на просторот во поширок смисол.

Изразуваме благодарност на работните колективи и

it means that the art itself is an artistic creation of the space surrounding us. Therefore, the purpose of the exhibition is to point out this component of the architectural work.

Our intention is that exhibition gives an initiative for more critical approach to the present state of architecture as a whole and not only to this limited selection, as well as to establish a more active contact between the public and the architectural achievements in our country and in this way to increase its general level.

If we consider the architecture as a wider creative field, objection can be made that in the material shown on this exhibition, urban, realisations, interiors or industrial desings were not included. In this way we did not want to neglect the fundamental connection between architecture andt these creative disciplines, but, the features of the exhibition were determined before hand by a close programme including architectural realisations

установи без чија материјална помош оваа изложба не ќе можеше да се реализира. Помошта беше спонтана бидејќи се увиде дека од овакви манифестации ќе имаат корист и заедницата и архитектонското творештво што е силно сврзано со секојдневните потреби и дејности на човекот.

Славко Брезоски
Претседател на Сојузот на
архитектите на Македонија

---

of individual structures, of the architecture in the close sense of the word, in a place where a fictitious boundary between the architectural deed as a unit and the urban spatial solution in the wider sense can be established.

We express our gratitude to those institutions which financially supported the realisation of this exhibition. The assistance given was spontaneous since it was evident that such events are useful both for the society and the architectural creativity, which is closely related to the everyday needs and human activities.

Slavko Brezovski
Chairman of the Macedonian
Association of Architects

Крум ТОМОВСКИ
ТРАДИЦИЈА

Архитектонското творештво во Македонија, како изразит творечки напор на нашиот човек во создавањето на хуманизиран и естетски облагороден простор, го следиме во непрекинат континуитет низ вековите. Потпирајќи се на развиените градежни традиции, општествените и културните прилики, домородните градители развила интензивна архитектонска дејност и создадоа многубројни сакрални и профани објекти како вечни споменици на творечкото и културното рамниште на нашиот народ.

Присутноста на традицијата ја среќаваме насекаде околу нас: во урнатините на археолошките локалитети, во средновековните цркви и манастири, во ѕидиштата на тврдините, кај бројните објекти од исламската архитектура, во урбаните ансамбли на старата градска и селска архитектура, која, инаку, претставува најизразит дострел во архитектонската креација кај нас. Сето ова претставува неразвоен дел во про-

---

Krum TOMOVSKI
TRADITION

In Macedonia, the architectural creative work as an outstanding creative effort of our man to create a humanized and aesthetic space, can be traced as an undisturbed continuity through centuries.

Following the developed building traditions, the social and cultural circumstances, the native builders developed an intensive architectural activity and created many sacred and profane structures as eternal monuments of the creative and cultural development of our nation.

The presence of the tradition is evident everywhere: in the ruins of the archeological localities, in the medieval churches and monasteries, in the walls of fortresses, in the structures of the Islam architecture, in the urban assemblages of the old city and rural architecture which is otherwise the most expressive creation in our country. This is an unseparable part of the spatial compositions of our towns. The old architecture gives some special, specific expression to the urban formations, to

сторните композиции на нашите градови. Старата архитектура формира, посебен, специфичен израз на урбаните агломерации, во нивната содржина и силуета, со што, во голема мера, придонесува во создавањето на физиономијата и мошне питорескниот изглед на македонските градови.

Така, на пример, градовите Охрид, Скопје, Битола го сочувале, донекаде континуитетот на своето битие од античкиот период до денес, иако е старото во значителна мера уништено, било по пат на катаклизми, пожари, дотрајаност, или, пак, поради нестручни интервенции.

Средновековната архитектура темелена врз византиските и орјенталните влијанија искажана низ творбите на домашните мајстори-градители остави видни белези во оформувањето на значајни архитектонски остварувања. Тие се истакнуваат со единството на формата и конструкцијата изразена низ хармонизираните волумени во архитектонската пластика и со декоративниот начин на зидање. (Црквата св. Софија во Охрид, манастирските цркви во Нерези, Нагоричино и многу други).

Османлискиот, пак, период внесе одредени ориентални концепции во урбаните агломерации. Се создаваат ур-

their content and silhouette which has an extensive influence upon the creation of the physiognomy and the picturesque look of the Macedonian towns.

So, the towns Ohrid, Skopje, Bitola preserved to some extent the continuity of their existence from the antique period till now, although the ancient has been considerably destroyed by disasters, fires, dilapidation or nonprofessional interventions.

The medieval architecture based upon the Byzantium and Oriental influences and expressed through the creations of the native builders left many evident traces upon the shape of some important architectural creations. They are characterized by unity of form and structure, expressed through harmonized volumes in architectural plastics and decorative way of construction (Church St. Sofia in Ohrid and the monastery churches in Nerezi, Nagoričino and others.

бани ансамбли со групации на објекти поврзани со својата намена — ан, безистен, амам, џамија, во една нераздвојна обмислено композирана целина.

Кога говориме за традицијата нашето внимание го насочуваме и кон старата станбена архитектура, кон градската и селската куќа. Низ неа најдоследно проговорил творечкиот дух на самоуките мајстори-градители во создавањето на една, пред сè, длабоко хуманизирана архитектура. Постигнати се извонредни функционални решенија со потребна интимност, удобност и практичност во користењето на станбениот простор. Затоа, може да констатираме дека единството на функцијата, конструкцијата и естетскиот израз најде своја најширока примена во народната архитектура. Куќите во Охрид, на пример, со испуштените еркери чии волумени виснат еден врз друг во просторот, претставуваат најизразит пример на богато скульптурална архитектонска пластика. Тука, секако, спаѓаат и куќите во Титов Велес, Крушево, Дебар и од другите градови. Ако ги погледаме, пак, селата, особено оние од Западна Македонија, на пример: Галичник, Јанче, Гари, Битуше, најдлабоко ќе не импресионира нивната органска поврзаност со пејсажот. Овде, куќите како да никнат од теренот, тие се издигаат една врз друга барајќи слободен поглед, сонце и светло.

The Turkish period on the other hand brought some oriental concepts in the urban formations. Urban assemblages were created as groups of structures connected by their purpose — inn, market, bath, mosque, in one homogenous and well composed unity.

When talking of tradition, attention should be paid to the old housing architecture, to the city and village house. They are reflections of the creative spirit of the self-taught builders in their efforts to create one deeply humanized architecture. Extremely functional solutions were achieved providing the necessary privacy, comfort and practice in the use of the dwelling area. We can say therefore that the unity of function, structure and aesthetic expression was widely used in the folk architecture. For example, the houses in Ohrid with their cantilever set backs, the volumes of which being suspended over each other in the space, are an extraordinary example of rich sculptural and architectural plastics. We should mention here also the houses of Titov Veles, Kruševo, Debar and other town.

И романтизмот ги остави своите траги во македонската архитектура. Изградените цркви и куќи, особено оние во Битола, претставуваат современи влијанија од Запад, а кај црквите и на обнова на домашните традиции.

Во рамките на вака богатата архитектонска традиција по ослободувањето на новонастанатите политички и општествени прилики се разви мошне интензивна архитектонска дејност. Градовите бележат брз развој а со тоа и нивната урбанизација. Новото бара своја афирмација, а, пак, потврдениите вредности од минатото своја натамошна егзистенција. Судирот помеѓу старото и новото се јави како неминовност, но нивната взаемна поврзаност даде нови вредности.

Особено се истакна проблемот на чувањето и на ревитализацијата на старите урбани јадра. Да се сочува амбиенталната средина и атмосферата во градовите единствено беше можно со вклопувањето на историските ансамбли во тековите на современиот живот. Старите урбани јадра не се третираа музеолошки, туку тие се оспособувани за современо живеење. Старата скопска чаршија, на пример, претставува нераздвојна спона на минатото и современиот живот. Таа, со преземените конзерваторски и реставраторски интервенции ја со-

If we consider now the village, especially these of West Macedonia, for example Galičnik, Janče, Gari, Bituše, we will be much impressed by their fundamental connection with the landscape. The houses here look like growing from the site, erected one over other, searching for free view, sun and light.

The Romanticism too, left its traces upon the Macedonian architecture. The constructed churches and houses especially those constructed in Bitola bear some modern west influences while the churches show some tendency of restoration of the native tradition.

After the liberation, based upon the rich architectural tradition and the new politic and social circumstances, intensive architectural activity was developed. The towns develop and are urbanized quickly. The newly created needs its affirmation, while the already affirmed values in the past require further existence. The conflict between the old and the new appeared as unavoidable but their interconnection gave new values. Especially,

чува својата физиономија како жив урбан организам со развиена стопанска дејност.

Во обновата и изградбата на Скопје по земјотресот посебно внимание му беше посветено на запазувањето на старите урбани целини и на одделни значајни културно-историски споменици. Интеграцијата на старото и новото беше доследно застапена во сите решенија на меѓународниот конкурс за уредувањето на централното градско подрачје. Стариот дел на градот на левиот брег на Вардар преку камениот мост неразделно е поврзан со единствена урбана целина со новиот дел на десниот брег на Вардар.

За сочувувањето на старите архитектонски вредности по ослободувањето преземени се значајни конзерваторски и реставраторски интервенции. Некои објекти добија и нови функции со што станаа попристапни на човекот. При адаптациите е обрнато посебно внимание на запазувањето на основните естетски, конструктивни и функционални вредности на објектот. Носителите на оваа активност се Заводите за заштита на спомениците на културата — Републичкиот завод и градските заводи во Скопје и Охрид. Првите архитекти од Македонија кои работат на проблемите на заштитата Б. Чипан и К. Томовски се реализатори на бројни конзерваторско-реставраторски интервенции.

---

the problem of preservation and revival of the old urban cores came forth. Preservation of the ambient and the atmosphere in the towns was only possible by including of the historic assemblages into the modern achievements. The old urban cores were not treated as museums but adapted for modern housing. The old Skopje market known as „čaršija“ for example, is an unseparable tie between the past and the modern life. By successful conservatory and restorative work it preserved its physiognomy as an alive urban organism with developed economic activity.

After the earthquake, during the construction and reconstruction of the old urban units and to certain important historic-cultural monuments, the integration of the old and the new was maintained almost in all the solutions of the international competition for the city center zone. The old part of the town on the left bank of the river Vardar, across the stone bridge, as a complete urban unit has been unseparably connected to the new part on the right bank of river Vardar.

Денес, веќе, со оваа проблематика се ангажирани повеќе архитекти и друг стручен кадар. За илустрација ќе ги наведеме и некои од позначајните реализации како што се на пример: конзервацијата на црквата св. Софија во Охрид, конзервацијата на црквата и адаптацијата на конаците во манастирот Нерези, адаптацијата на Даут-пашин амам и на безистенот во Штип во уметнички галерии, реконструкцијата и адаптацијата на Сули ан во Скопје и многу други.

На проблемот на чувањето на старата архитектура последниве години е посветено посебно внимание. Состојбата, особено на станбената, градската и селската архитектура е загрижувачка. Одржаните симпозиуми, за заштитата на старата градска архитектура и за урбанизацијата на градовите во Охрид 1964 година, и за заштитата и ревитализацијата на селската архитектура во Дебар и Галичник 1972 година, укажаа на потребата од поголемо ангажирање на општествената заедница, стручните служби и други заинтересирани во чувањето на историските агломерации и одделните објекти, по градовите и по селата, и од нивното вклучување во современиот живот.

За жал, може да констатираме, дека пропаѓањето, како и самоволното нестручно преправање и уривање на старите куќи е сè уште присутно. Но, исто така

In order to preserve the old architectural values, after the liberation, considerable conservatory and restorative work has been done. New functions were given to some structures, so they became more accessible to people. During the adaptation, special attention was given to maintenance of the main aesthetic, structural and functional values of the structure. This work was carried out by the Institutes for protection of monuments of culture-the Republic Institute together with the Town Institutes of Skopje and Ohrid. The first architects of Macedonia working on protection problem, B. Čipan and K. Tomovski performed numerous conservatory-restorative works. Today, many other architects and other professional staff deal with these problems. To illustrate the above mentioned, we will mention some of the well known realisations such as: conservation of St. Sofia church in Ohrid, conservation of the church and adaptation of the lodgements in the Nerezi monastery, adaptation of the Daut-pašin amam (public bath) and bezisten (sheltered market) in Štip as Art Galleries, the reconstruction and adaptation of Sull an (inn) in Skopje and other.

ќе ги одбележиме и вложените напори за нивното одржување, како и изведените реконструкции, особено оние во Крушево и Охрид.

Изградбата на нови објекти во историските урбани целини е посебен проблем кој секоидневно се наметнува во нашата пракса. Често пати, во старите јадра среќаваме објекти кои со својот волумен го нарушуваат архитектонското и амбиенталното единство на историската средина. Но, веќе наведовме дека новото треба да биде присутно за да го надополни старото. Затоа, градбата на нови станбени објекти ускладени со својот волумен со околината, кој сè почесто го среќаваме во старите градски делови претставува природно надоврзување на старото при кое архитектонската креација на новата генерација и тука може да ги докаже своите творечки можности и својот однос кон традицијата.

Традицијата е присутна и во архитектонското творештво на нашево време. Забележени се извесни обиди уште пред Втората светска војна во внесувањето на елементи од македонската традиција. За таканаречениот фолклоризам се залагал Ј. Михајловиќ (станбена зграда во Скопје), и, особено С. Томоски (станбени згради во Охрид). И во поново време инспирацијата од традиционалното ја следиме во остварувањата на

During the last years, special attention was given to the preservation of the old architecture. The situation of the housing urban and rural architecture is worrying. The held Symposia for protection of the old city architecture and town planning, in Ohrid, 1964, and on protection and revival of the rural architecture in Debar and Galičnik in 1972, showed the necessity for more care and better engagement of the society, the professional offices and other interested in protection of the historic creations and some structures in towns and villages, and prevention to be included into the modern life.

Unfortunately, we can conclude that dilapidation and arbitrary unskilled alterations and destruction of the old houses is still evident. But, we should mention also the efforts made for their protection and maintenance as well as the reconstructions performed like in Kruševo and Ohrid.

Construction of new structures into historic urban units is a special problem faced in the everyday practice. Very often,

архитектите од помладата генерација. За забележување се залагањата на охридските архитекти: К. Заров, П. Митков, С. и М. Хаџиеви кои вложиле напори во пренесувањето духот на традицијата, како на пример: во хотелите „Горица“ и „Десарет“ и кај угостителскиот центар „Летница“. Потоа, традицијата ја среќаваме и во комплексот „Олимписко село“ во Скопје, од архитектите Ж. Гелевски, Д. Димитров и други.

Но, забележителни се и остварувањата кои се базирани на посмела трансформација на традиционалното во нови содржини, при тоа, изразувајќи се со современ архитектонски речник, како што е на пример зградата

---

included into the old cores, there are some structures disturbing the architectural and ambient integrity of the historic medium. But, we have mentioned already that the new should be present and supplement the old. Therefore, construction of new residential buildings with volumes harmonized with the environments, which is something usual in the old city portions, represents some natural connection with the old, and the architectural creative work of the new generation can prove their creative possibilities and the attitude toward the tradition.

The tradition is present in the architectural creation of nowadays. Even before the Second World War some attempts were noticed for inclusion of Macedonian tradition elements. J. Miĥajlović was a follower of the so called „folklorism (residential building in Skopje) and especially S. Tomoski (residential buildings in Ohrid). Recently, the inspiration of the traditional can be traced in the creations of architects belonging to the younger generation. There should be noticed the efforts made by the

на ЦК СКМ од П. Муличковски и домот на пензионерите во Охрид од Ж. Поповски.

Присутноста на традицијата, несомнено, има повеќекратно значење. И не само како достигнување на минатото, туку и како потреба на нашево денес.

---

architects from Ohrid: K. Zarov, P. Mitkov, S. and D. Hadžievi which made attempts to transmit the spirit of tradition to the following structures: hotels „Gorica” and „Desaret” and the hotel center „Letnica”. The tradition can be traced too in the complex „Olimpisko selo” in Skopje designed by the architects Ž. Gelevski and D. Dimitrov.

Also, attention should be drawn to the achievements based upon some advanced transformation of the traditional into new forms, using the modern architectural tools of expression, such as the building of the Central Committee of SKM by P. Muličkovski and the Pensioners' Center in Ohrid by Ž. Popovski.

The presence of tradition has varied importance not only as a past achievement but, as a need of nowadays, too.

Борис ЧИПАН
АРХИТЕКТУРА
НА НАШИТО ВРЕМЕ

Спротивно на долговековната традиција, македонската архитектура помеѓу двете светски војни ја подели судбината на далечна културна периферија. И во останатиот свет еkleктицизмот сè уште трае а модерната архитектура допрва се бори за сопствена афирмација. Овој период сигурно не создаде нов квалитет, но во македонската периферија барем помогна да се сочуваат вредните урбанистички целини на македонските градови.

Ако треба нешто да се одбележи, доволно е да се проследи што е изградено во Скопје, тогашниот центар на Вардарската бановина, од проста причина што останатите градови стопански и културно останаа сосема назад. Во малите градови сè уште се живееше во куќата од XIX век, а во Скопје „новата“ станбена архитектура се изроди во лажливо помодарство поради тоа што ги напушти добрите традиции на ориенталната станбена култура при што нема можност да аси-

Boris ČIPAN
THE ARCHITECTURE
OF NOWADAYS

Contrary to the long tradition, the Macedonian architecture between the two World Wars shared the fate of distant cultural outskirts. In the remaining part of the world the eclecticism is still powerful while the modern architecture fights its own fight of affirmation. Of course, this period did not produce new qualities, but it helped that the valued urban unities of the Macedonian towns be preserved.

If something should be pointed out, it will be sufficient if we follow what was constructed in Skopje the capital of the Vardar county of that time, simply because all other towns were economically and culturally struggling behind. In the small towns the people still live in the XIX century house, while in Skopje, the „new” housing architecture was altered into a quasi fashion and the good tradition of the Oriental housing architecture was left without being able to assimilate some valuable modern examples, simply because there were no such examples.

милира вредни модерни примери, какви впрочем и немаше.

Како симболи на времето, кое повеќе гледаше назад отколку кон иднината, след триесеттите години, во Скопје се подигнати зградите на Народниот театар, Офицерскиот дом и Народната банка (сите срушени во земјотресот 1963 год.). Изразувајќи го официјалниот став на тогашното општество и белградските архитекти, (Леко, Баумгартнер, Несторовиќ) автори на овие згради се изразија еклектички и неокласицистички. Ваквиот став беше само делумно надминат со анонимниот конкурс за административната зграда на бившата бановина (сега Народно собрание на СРМ). Со избраниот и реализираниот проект се направи незнатен чекор кон модерната безорнаментална архитектура, но, не се раскрсти потполно со еклектичката традиција.

Но, положбата на Скопје, како културна периферија, имаше и добра страна за архитектурата. Во Белград и Загреб, по ова време, имаше млади архитекти со расчистени гледања врз модерната архитектура, кои не можеа да се изразат на свој терен. Објектите како Окружниот уред за социјално осигурување (сега Градска болница) и Стопанската комора (сега Етнолошкиот музеј и ресторан „Метропол“) околу 1934—36 година

As symbols of the time, which was rather past than future oriented, after the thirties, the buildings of the National Theatre, the Army Center and the National Bank were constructed in Skopje (all destroyed in the earthquake of 1963). Following the official attitude of the society of that time and the Belgrade architects (Leko, Baumgartner, Nestorović) the authors of these buildings expressed themselves eclectically and neoclassically. This attitude was only partially overcome by the anonymous competition for administrative building of the former regional unit (now the building of the Peoples' Assembly of SRM). The selected and realised project men a slight step toward the modern ornamentless architecture, but the eclectic tradition was not quitted completely yet.

Still, the position of Skopje as cultural outskirts was advantageous for the architecture. In this time, in Zagreb and Belgrade there were young architects with minds decided upon the modern architecture, which could not express themselves in their own towns. Structures like the building of the District Insti-

можеа да бидат реализирани само во таква периферија. Драго Иблер од Загреб и Милан Злоковиќ од Белград во овие објекти остварија чиста конструктивистичка идеја и естетски висок, безорнаментален израз. И двете згради имаат значење поголемо од македонската ограниченост како визионерски зачетоци на модерната архитектура, способни да издржат споредувања и со познати европски примери од тоа време.

Крајот на Втората светска војна му остава на човекот во наследство две спротивности: незапамтено рушење на градовите и многу нови технички достигнувања. Со војната, заврши и периодот на смирена, инертна архитектура со спора и традиционална реализација. Сега светот имаше потреба од брзо и рационално градење, а токму тоа го понуди модерната архитектура, обогатена со нова технологија на конструкции, инсталации и производство на градежни материјали.

Македонија ги имаше истите потреби како светот и Новата Југославија, со таа разлика што материјално и кадровски започнуваше од ништо. Во првите денови на обновата во Скопје се собраа само четири архитекти (Томоски, Чакеља, Артемјушкин, Чипан). До 1950 год. помогнаа архитектите од други републики (Петрик, Штајман, Леви, Кубеш и др.). Потоа, дури, пристигнаа и првите македонски архитекти школовани

---

tute of Social Insurance (now the City Hospital) and the Chamber of Commerce (at present a Museum of Ethnology and the restaurant „Metropol“) could be realized only in such outskirts. In 1934—36. Drago Ibler from Zagreb and Milan Zloković from Belgrade achieved a pure structural idea and high level aesthetic ornamentless expression. The two buildings are very important as visionary beginnings of the modern Macedonian architecture, capable to withstand the competitions with the popular European examples of that time.

The end of the second World War brought to the mankind two contraverse inheritances: enormous destruction of towns and many new technical achievements. The end of the War meant an end of the calm, inert architecture following slow traditional realization. The World needed a rapid rational construction which was just offered by the modern architecture enriched with new structural and installation technology and production of construction materials.

во Белград и Загреб. (Пота, Жупан, Брезоски, Пецовски, К. Томовски, Петков, Шеќерински, Косевски, Маленкова, Галиќ, Томиќ и др.). Во 1949 г. е основан Архитектонскиот оддел на Техничкиот факултет во Скопје, од каде до 1962 год. излегоа 230 архитекти, а до денес тој број се покачи над 700. Видна улога во образованието на младите архитекти одиграа првите професори — архитекти Улрих, Анцел и Балеј, од Загреб.

Брзата обнова и изградба беше предуслов и за стопански успех. Југославија и Македонија веќе не се изолирани подрачја, туку дел од модерниот свет. Во такви услови, архитектурата не е дело на поединец, туку производ на неопходна општествена организираност. За изузетно кусо период во Македонија беа створени урбанистички и проектантски организации, градежна оператива и индустрија, организации способни да остваруваат модерна архитектура. Со таква кадровска и производна организираност и во позната општествена ситуација, македонската архитектура од овој период уочливо се дели во две етапи. Првата, приближно до 1962 год. ги решава задачите на обновата на земјата и изградбата на индустриска база. Втората етапа која сèуште трае, треба да ја одрази архитектонската зрелост на нашата генерација.

Macedonia faced the same necessities as the World and the New Yugoslavia did, with a difference that it started from nothing-without material and trained staff. In the first days of the Skopje reconstruction, only four architects (Tomoski, Čakelja, Artemuškin and Čipan) could start working. By 1950, architects from the other republics (Petrik, Štajman, Levi, Kubeš and others) gave assistance. Only after that, the first Macedonian architects trained in Belgrade, Zagreb arrived (Pota, Župan, Brezovski, Pecovski, Tomovski, Petkov, Šekerinski, Cosevski, Malenkova, Galić, Tomić and others). In 1949, the Architectural Department of the Technical Faculty was established in Skopje, and 230 architects completed their studies by 1962, while this number has been increased to more than 700 by now. An important role in the education of the young architects was played by the first profsors architects — Ulrih, Ancel and Balej, from Zagreb.

The rapid construction and reconstruction was a prerequisite of the economic development too, Yugoslavia and Macedonia

Таквата поделба ќе ни помогне да откриеме зошто најголем број објекти, и може да се рече највредни архитектонски остварувања од првата етапа, се индустриски згради. Во сите македонски градови, за изузетно кус временски период, никнаа многу фабрички комплекси со производни хали, помошни и административни анекси, со конструкторски јасна и изразно чиста, модерна архитектура. Без претензии за исцрпност, во овој кус приказ, нека бидат само споменати текстилните фабрики во Штип и Тетово, комплексот Јогуновци, Свиларата и Порцеланката во Т. Велес, „Стив Наумов“ во Битола и конечно фабриките за стакло и цемент, Комбинатот ОХИС и Железарницата во Скопје. Независно од големината и во многу други индустриски остварувања, архитектурата е модерна токму затоа што е сосема рационална и безпретенциозна.

Напоредно со индустријата, архитектурата од првата етапа имаше општествена задача да изгради и голем број станбени објекти. Во сите македонски градови изникнаа нови станбени блокови и комплекси со архитектура која не претендира на висок стандард, но сепак означува знатен стручен и проектантски напор.

Ако си дозволуваме да даваме оценка за македонската архитектура од првата етапа, не треба да заборавиме дека е создадена од ново и неразвиено општество, кое

---

were not isolated regions any more but a part of the modern world. Due to such circumstances, the architecture was not a deed of an individual, but a product of an organized, social activity. In a relatively short period, in Macedonia, town planning and desing institutions were established, as well as construction operative teams and industry, capable of accomplishing the modern architecture. Following such staff and production organization and considering the particular social circumstances, the Macedonian architecture of this period is clearly divided into two stages. The first one, up to 1962 meets the goals and objectives of the reconstruction of the country and construction of the industry base. The second stage which is still on should express the architectural maturity of our generation.

This will clarify the fact, why most of the structures constructed during the first stage and which can be classified as most valuable are industrial buildings. In almost all Macedonian towns, for a very short period, many factory complexes, plants,

имаше смелост така широко да ги формулира своите потреби, а во нивната реализација за така кусо време, да се надмине себе си. Со исклучок на некои вистински вредни индустриски остварувања, за архитектурата од оваа етапа не претендираме на висок пласман. Ако на овој архитектонски напор му придаваме вредност и значење, ќе биде само затоа што го одразува херојското време, во кое Македонија, како и цела Југославија, со можности повеќе од скромни и во услови на изузетна ургентност, оствари натпросечен квантитет на архитектура за да ги задоволи најосновните потреби на човекот во социјализмот.

За втората етапа, која приближно може да се оценува след 1962 год., покрај знатниот пораст на националното стопанство и напредокот на градежната техника, значајно е да се одбележи и растот на општествената свест, со зрелоста да прифати и финансира архитектура од повисок материјален и културен стандард. Кон тоа нека се придодаде и најбитниот фактор: созреаност на новата архитектонска генерација со повеќе од десетгодишен опит во проектирање и градење. Освен тоа ургентноста како општествена клима знатно се намали.

И во оваа етапа изграден е низ цела Македонија натпросечен број архитектонски објекти. Ограничениот простор за ваков приказ не овозможува исцрпност, а

---

auxiliary and administrative buildings were constructed with clear structural and purely expressed modern architecture. In the first place, there should be mentioned here the textile factories in Štip and Tetovo, the complex Jogunovci, the silk and porcelain plants in Titov Veles, „Stiv Naumov” in Bitola and the factories of glassworks and cement, OHIS and the steelmill in Skopje. Independently of the size, in many other industrial creations the architecture is modern just because it was rational and pretensionless.

Parallel to the industrial development, the architecture of the first stage followed the social trend, to construct many residential buildings. In all the Macedonian towns many new housing blocks and complexes were constructed with an architecture which does not initiate any high standard but still denotes a considerable professional and design effort.

If we take liberty to evaluate the Macedonian architecture of the first stage, we should not forget that it was created by

временската релација пречи за објективната селекција. Нека ни биде затоа простено ако се задржиме повеќе на општата ситуација и притоа бидат испуштени мали но вредни архитектонски објекти.

Станбената изградба продолжува со несмален интензитет, но сега врз основа на повисоки програмски, технички и естетски мерила. Пред сè, во сите македонски градови, станбените објекти се изградени во позрела урбанистичка композиција, што само по себе означува нов квалитет. Во Скопје, след земјотресот се создаде посебно поволна клима поради учеството на неколку светски капацитети во урбанистичкото проектирање, (Доксијадес од Њу Јорк, Кензо Танге од Токио, Ван дер Брок и Бакема од Ротердам, Равникар, Венцлер и Мишќевиќ од Југославија). Нивното краткотрајно работење во Скопје се одрази и врз делувањето на архитектите во цела Македонија. Ако, притоа, како добри примери ги наведеме станбените објекти од таканаречениот „Градски ѕид“ во Скопје, а ги изоставиме помалите по обем остварувања во другите градови, веројатно и не сме ги одбрале примерите со највисока оценка.

Во посебна група можат да се прикажат туристичко-гостителските објекти крај македонските езера и во зимските центри. Уште пред 1960 год. на Преспанското

---

an undeveloped society which was brave enough to formulate the own needs so widely and by accomplishing them to exceed the own possibilities. Excluding few really important industrial buildings, the architecture of this stage can not be classified as very important. If we evaluate this architectural effort as important, it will be only because it expresses the heroic time when Macedonia as well as the whole Yugsolavia although having rather difficult conditions and urgent requirements, achieved a good quantity of architecture capable to satisfy the requirements of the people in the socialism.

Concerning the second stage which dates since 1962, besides the considerable increase of the national economy and the development of the construction techniques, important to be mentioned is the progress of the social conscience, and the readiness to accept and finance an architecture of higher material and cultural standard. The most important factor should be mentioned too: appearance of the new architectural generation with more than ten year experience in the desing and construction.

Езеро е изграден туристичкиот комплекс Отешево (А Удрих), а во Охрид, хотелот „Палас“ (Е. Михевц). Во изузетно примитивна средина, далеку од најосновните норми на комунална инфраструктура, Отешево остана како пример на одлична урбанистичка композиција и со низок ниво на реализација. За она време „Палас“ во Охрид претставуваше програмска авантура, но иако создаде доста урбанистички тешкотии, квалитетите на неговата внатрешна композиција, се чини, и денес остануваат ненадминати. Малку потоа се изградија туристичките комплекси Св. Стефан во Охрид. Со различит успех овде се огледаа повеќе македонски архитекти, но засега споредбата на изграденото со природните убавини е на штета на архитектите. Меѓутоа поновите реализации од овој архитектонски жанр, ветуваат и подобри перспективи. Хотелите „Горица“ (Кл. Заров), „Славија“ Мостров и Митков), Десарет (П. Митков), заедно со угостителскиот центар „Летница“ (С. и М. Хаџиеви) во Охрид, означуваат голема стапка напред, а нарочно поради изразениот напор на сите архитекти да се надоврзат на македонската традиција. Истото ниво на архитектонски квалитет е достигнато со комплексите „Континентал“ и „Олимписко село“ во Скопје (Ж. Гелевски и Д. Димитровски) како и со планинските хотели „Попова Шапка“ (С. Брезоски) и во Крушово (Тр. Василевски).

Also the urgent requirements for construction, as a general social tendency considerably decreased.

During this stage, many architectural structures were constructed in Macedonia. Nevertheless, the limits in space and time do not allow us to make a complete and adequate selection. We apologize therefore if we pay some more attention to the general circumstances and omit the small but valuable architectural structures.

The housing construction continues with the same intensity, but now it is based upon some developed program, technical and aesthetic criteria. Namely, in all the Macedonian towns, the residential buildings have been incorporated into more developed urban composition, which represents a new quality. After the earthquake, the situation in Skopje was rather favourable due to the participation of several world over known capacities in the town planning (Doxiadis from New York, Kenzo Tange from Tokyo, Wan der Brooke and Bakhema from Rotterdam,

Во сите македонски градови се изградени многу школски објекти. Од првите чекори, кои не се повеќе од рутинерски просек во последниве години се издвојуваат и такви кои по општествената оценка стојат повисоко. Како републички кандидати за архитектонска награда „Борба“, во различни временски термини беа предложени осумгодишното училиште во Горче Петров (Бл. Мицевски) и Педагошката гимназија во Скопје (Ј. Константинов). Гимназијата „Орце Николов“ и Осумгодишното училиште во „Карпош II“ (К. Богачев): Осумгодишното училиште во Кочани (В. Лаловиќ) како и многу други допрва претендираат за општествени признанија. Некаков чекор напред во архитектурата од оваа област претставува комплексот на Техничките факултети во Скопје (Ј. Ранковиќ, Љ. Томиќ, Д. Пљаковски, Љ. Филиповски, Б. Чипан и Љ. Најденов) како и уште незавршениот Универзитетски кампус со објектите на Ректоратот (Мушиќ).

Тешко е да се прави избор од најголемиот број на општествени објекти, а сосема е разбирливо, зашто се најмногу такви во Скопје. Помала грешка ќе направиме ако најнапред ги цитираме оние, највисоко оценети со општествени стручни признанија. Со републичка награда за уметност „11 Октомври“, во последниве години се појавија и архитектонски остварувања како „Работничкиот дом“ во Скопје (С. Брезоски), Плошта-

---

Rawnikar, Vencler and Mišćević from Yugoslavia. Their brief stay and work in Skopje influenced the work of the architects all over Macedonia. If as good examples we take the structures of the so called „city wall“ and omit the smaller, probably we would not make a good selection of the valuable structures.

Special group can be formed of touristic purpose and hotel structures around the lakes of Macedonia and the winter sport centers. Even before 1960 the touristic complex Oteševo (A. Ulrich) was constructed on the Prespa lake, while in Ohrid the hotel „Palace“ (E. Mihevc). Located in one extremely primitive site away from the fundamental infrastructure, Oteševo remained as an example of extraordinary urban composition, although with unsatisfactory realization level. The „Palace“ hotel in Ohrid was a program adventure of that time, but, in spite of creating a lot of urban difficulties, the qualities of its internal composition have not been surpassed yet. A bit later, the touristic complex St. Stefan in Ohrid was constructed. With various success, several Macedonian architects worked on this

дот во Тетово (К. Муратовски), „Партизанските гробишта“ во Скопје (Пецовски), „Градскиот архив“ во Скопје (Г. Константиновски) и Административната зграда на ЦК СКМ (П. Муличковски). Би се рекло дека и многу други го имаат достигнато архитектонскиот квалитет сообразно со нашево време. Во Скопје: Студентскиот дом (Г. Константиновски), Народната библиотека (П. Муличковски), Медицинскиот центар (Ј. Константинов), Сајмиштето (Б. Мицевски), Природнонаучен музеј (Т. Димитровски), а пред сè Трговскиот центар (Ж. Поповски, Т. Арсовски, Ж. Гелевски). Во Тетово: Дом на културата (К. Муратовски); во Охрид: Дом на пензионерите (Ж. Поповски), претставуваат архитектонски остварувања кои допрва треба да бидат стручно оценети и општествено признати.

Сепак останува чувството на неправда спрема многу други, солидни архитектонски остварувања во другите македонски градови. Ако може за ова да претставува некаква компензација, нека биде истакнато дека за оценката на овој, современ миг на македонската архитектура е позначајна перспективата. Битен фактор кој ги отвара вратите кон иднината е достигнатото ниво на движекките сили: Солидна кадровска база, организационо и стручно способна да зачекори напоредно

---

structure and the natural beauty of the landscape shows a failure of the architects. But, the latest construction of similar type of structures is promising. The hotels „Gorica“ by K. Zarov, „Slavija“ by Mostrov and Mitkov, „Desaret“ by P. Mitkov and the hotel center „Letnica“ by S. and G. Hadžievski in Ohrid mean a step forward especially because of the efforts made by all the architects to continue the Macedonian tradition. Same level of architectural quality was achieved with the complexes „Continental“ and „Olimpic Village“ in Skopje by Ž. Gelevski and D. Dimitrovski and with the mountain hotels „Popova Šapka“ (S. Brezovski and Kruševski by T. Vasilevski.

Many school buildings were constructed in almost all the towns in Macedonia. Out of the first steps which are no more a matter of routine, buildings standing on higher level should be separated. As republic candidates for the architectural prize „Borba“, in different time intervals, the primary school in Džorče Petrov by Bl. Micevski and the pedagogic Academy in Skopje by J. Konstantinov were proposed. The high school „Orce Nikolov“ and the primary school in „Karloš II“ by K. Bogačev, the primary school in Kočani by R. Lalović and many others are still struggling for social affirmation. A step forward in the architecture

со постигањата во останатиот свет. За таков племенит натпревар се провери и оспособи и нашата архитектонска генерација, низ учеството во многу југословенски анонимни конкурси, при што си избори рамноправно место со останатите архитекти во Југославија.

Во овој момент се проектираат или се во изградба и други значајни општествени објекти. Иднината ни ветува уште повеќе такви. Со одличните примери на архитектонското наследство од минатото, тие корени на македонската култура, во современи услови на модерното социјалистичко општество, македонската архитектура ќе може да претендира за свое место и во иднината.

---

of this type is the complex of the Technical Faculty in Skopje (by J. Ranković, Lj. Tomić, D. Pljakovski, Lj. Filipovski, B. Čipan and Lj. Najdenov) and the University Campus including the Rectorate structure which is still under construction (Mušić).

It is very difficult to make a proper selection of administrative structures since they are mainly located in Skopje. We will be less wrong if we mention first the structures which obtained highest social and professional prizes. The republic prize of art „11 October” was given during the last years to architectural structures like the „House of Workers” in Skopje by Brezovski, the central square of Tetovo by K. Muratovski, „Partizans' cemetery” in Skopje by Pecovski, the „City Archives” in Skopje by Dj. Konstantinovski and the administrative building of the Central Committee of SKM by P. Muličkovski. It should be stated that many other buildings achieved the architectural quality required nowadays. In Skopje, the Students' Hostel by Dj. Konstantinovski, the National Library by P. Muličkovski, the Medical Center by J. Konstantinov, the Exhibition Hall by B. Micevski, the Scientific-natural Museum by T. Dimitrovski and the Shopping Center by Ž. Popovski, T. Arsovski and Ž. Gelevski; in Tetovo, the Cultural Center by K. Muratovski and S. Djurić;

---

in Ohrid, the Pensioners' Center by Ž. Popovski, are structures which should be professionally evaluated and affirmed in future. Still, the feeling of injustice remains for many other good architectural creations in the other towns of Macedonia. If it can be taken as a compensation, we will mention here that for evaluation of this modern period of the Macedonian architecture special importance should be placed upon the perspective. Vital factor which influences the future is the achieved level of development: a good staff basis capable to cope with the achievements of the rest of the World. Entering such competition, our architectural generation affirmed itself by participating in many Yugoslav anonymous competitions, and fought its equal place among the architects of Yugoslavia.

At present, other significant administrative buildings are under design or construction. The future offers many more. Following the excellent examples of the architectural inheritance, those roots of the Macedonian culture, the Macedonian architecture will keep its place in future in the modern socialistic society.

ДУШАН ПЕЦОВСКИ

**УРБАНИСТИЧКИТЕ
НАСТОЈУВАЊА**

Виорот на втората Светска војна ја осиромаша и онака слабата материјална база на Македонија. КПЈ, предводник на сите братски народи на Југославија ја создаде појдовната основа за просперитетот на Македонската нација и народностите во неа.

Урбанизацијата почнува да се појавува по ослободувањето на Македонија. Во предвоениот период можат да се споменат само Г. Р. П. на град Скопје и Битола. Во повоениот период Македонија навлегла без урбанистичко наследство. Ситуацијата беше тешка бидејќи немаше скоро никаков стручен кадар.

Согледувајќи ја сориозната ситуација, Собранието на СР Македонија и Собранието на град Скопје го донесуваат првиот повоен Г. Р. План на град Скопје. Планот бил изработен во 1948 год. од: дипл. инг. арх. Л. Кубеш, дипл. инг. арх. Ј. Китрих, Е. Китрихова, Чадиковски, сите од Прага. Целосната методологија на пла-

DUŠAN PECOVSKI

**TOWN PLANNING
DEVELOPMENT**

The Second World War storm, destroyed the material base of Macedonia which was already rather poor. The Komunist Party of Yugoslavia, the leader of the Yugoslav people created the starting point for the future prosperity of the Macedonian nation and the other nations living in it.

The town planning started after the liberation of Macedonia. In the period before the War only few construction enterprizes existed in Skopje and Bitola. Macedonia started the post War period without any urban inheritance. The situation was even more difficult since there were practically no trained staff.

Facing this serious problem, the Republic Assembly of SR Macedonia and the Town Assembly of Skopje brought the first post War Construction Plan of Skopje. It was prepared by L. Kubeš, eng. arch., J. Kitrih, E. Kitrihova, Čadikovski architects from Prague. Although the Plan shows a complete lack of methodology, which is a result of the short period available for studies and design as well as of the quick solutions necessary to satisfy

нот била отсутна од причина: краткото време за студии и проектирање, брзите одлуки и целта до побрза реализација. Рутинираната стручна екипа создала план на високо стручно вреден ниво. Многу од идеите на овој план се вградени во животот на градот а напуштени идеи се пропуштени шанси за градот. Зелените појаси, локацијата на универзитетскиот град и сл., се предлози кои ќе останат само траен белег во овој план.

Скопје, економски, административен и културен центар постепено почнува да ја консолидира својата положба во СР Македонија а со тоа постепено ја развива урбанистичката основа, како материјално така и со кадрови и институции. При Собранието беше основана Управата за урбанизам и регулација.

Како составен дел во реализацијата на планот во тоа време постоеја две проектантски организации: „Проектант“ во градот и Републиката, Завод за станбено и комунална техника на Скопска околија со активност во градот.

Во 1954 год. Заводот за станбено комунална техника на Скопје се разделува на два дела. Дел од кадарот ја зајакнува Управата за урбанизам и регулација на

the urgent requirements, the skillfull professional team elaborated a high level professional plan.

Many ideas of this plan have been incorporated into the life of the city, while the abandoned ideas are wasted chances of the city, as for instance the green bands, the location of the University City etc., proposals which will remain as permanent characteristics of this plan.

Skopje, being an economic, administrative and cultural center of Macedonia started consolidation of its position, and development of its urban basis through financial support, staff training and establishment of institutions. The Directory of Regulation and Town Planning was established at that time in the frames of the Assembly.

The accomplishment of the plan was given to two design institutions „Proektant“, a design institution of the town and the Republic, and the Institute of housing and communal techniques of the Skopje District, Working in the town.

Скопје а дел од кадарот ја создава проектната организација „Архитект“.

Во 1956 год. дел од кадарот на „Архитект“ одново ја зајакнува Управата за урбанизам и регулација на Скопје а дел од кадарот го формира Заводот за станбено комунално стопанисување на град Скопје.

Во 1955 год. дел од кадарот на „Проектант“ ги зајакнува проектните организации при градежните предпријатија: Бетон, Пелагонија, Гранит, додека дел од кадарот оди на Архитектонско-градежниот факултет при Универзитетот во Скопје. Во истата година е основан Заводот за урбанизам и станбено комунална техника на СР Македонија.

Во 1959 год. од Заводот за станбено комунално стопанисување на град Скопје израснува проектната организација „Македонијапроект“ а заводот ги презема функциите на фондовите, дел од регулацијата, а кои се тесно поврзани со реализацијата на Г. Р. П. на Скопје. Со тоа, улогата на заводот расте. Во истата година од Управата за урбанизам и регулација при Собранието на град Скопје израснува Заводот за урбанизам и архитектура на град Скопје.

During 1954, the Institute of housing and communal techniques of Skopje had been divided into two branches. A part of the staff entered the Directory of regulation and town planning of Skopje and the other part established the design enterprise „Arhitekt“.

In 1956, a part of the staff members of „Architekt“ strengthened again the Directory of regulation and town planning of Skopje and the remaining part established the Institute of Housing and Communal Economics of Skopje.

During 1955, a part of the staff members of „Proektant“ started working in the design bureaus of the construction enterprises „Beton“, „Pelagonija“, „Granit“ while the other part joined the Faculty of Architecture and Civil Engineering at the University of Skopje. In the same year, the Institute of Town Planning and Housing-Communal Technique of SR Macedonia was established. In 1959, the Institute of housing and communal economics of Skopje gave the design enterprise „Makedonija-proekt“, and the

Сите овие престојувања, организации на институции и разместување на кадарот, биле резултат на потреби и можности на материјалната база на Скопје. Со приливот и оспособувањето на сите профили кадри растеше и бројот на жителите на градот со што ја надмина бројката од 200.000 жители до 1963 год. Собранието на градот поквалитетно почна да ја обистини урбанистичката политика преку сите гореспоменати организации и институции.

Земјотресот во 1963 год. коинцидетно го наоѓа градот со добро организирана техничка армија иако сèуште бројно недоволна.

Во соработка со сите политички, стручни и други кадри, Скопје почна со изработка на нов Г. Р. План кој набргу беше аплициран во реализација со сета инфра и супра структура.

Сите урбанистички заводи од Југославија учествуваа во проектирањето на приградските станбени населби, додека во реализацијата цела Југословенска индустрија и стопанство. Голема е и помошта на РНДП—ОУН со сите негови експерти.

Во светот тешко може да се спомене таква урбанистичка активност во така кус период.

Institute took the maintenance of the funds and a part of the regulation which was closely connected with the realization of the Plan of construction of Skopje. In this way, the function of the Institute was increased. In the same year, from the Directory of regulation and town planning at the Town Assembly of Skopje, the Institute of Town Planning and Architecture of Skopje was established.

All this organization, reorganizations and transfer of the staff were results of the requirements and the financial potential of the town. Due to the migration and staff training in all fields, the number of the city population increased to more than 200.000 inhabitants by 1963. The town Assembly started developing its urban policy cooperating with the above mentioned construction and design institutions.

When the earthquake took place in 1963, the town had well organized technical teams though not sufficient.

Поминаа 10 години од примената и реализацијата на Г. Р. П. на град Скопје. Време е да се мисли и бара ревизија на планот бидејќи е добро познато дека тоа се прави секоја пета година а што го бара соодветниот закон. Треба да се сумираат резултатите, да се согледаат новите проблеми што доста насобрале.

Паралелно со сите споменати организации, Заводот за урбанизам и станбено комунална техника на СР Македонија, почнувајќи од 1955 год, па до денеска работи на урбанизацијата на градовите во Македонија. Во последните 20 години преку овој Завод се изработени генерални планови скоро за сите наши македонски градови а при сето тоа тој доста допринел во втората фаза на Генералниот план на град Скопје.

Овој Завод во соработка со Заводот за урбанизам и архитектура на Скопје, со Заводот за урбанизам и станбено комунална техника на Охрид, Заводот за урбанизам и станбено комунална техника на Битола и ОЕСД—ОУН во периодот 1970—1973 год. изработиле регионален просторен план на Охридско-Преспанскиот регион со зона Пелистер.

Во заводот за урбанизам и станбено комунална техника на СР Македонија се изработени и овие позначајни просторни студии: Зимскиот туризам во СР Ма-

Skopje started elaboration of a new Urban Plan cooperating with all the political and professional organizations. Later, the plan was accomplished with all the required infra and super structure.

The town planning institutes all over Yugoslavia took part in the design of the suburb settlements while the construction was carried out by all the Yugoslav industry and economy. Extensive assistance was given by UNDP-UN through recruiting of experts.

Such an intensive urban activity for such a short period is rarely mentioned anywhere in the World.

Ten years have past since the Master Plan of Skopje was adopted and the realization started. It is just the time when revision of the project should be performed, since the existing regulations foresee such revision each five years. Also, the results should be summarized while the problems gathered for such a long period faced and solved.

кедонија, Туристичка студија за езерата во Македонија, Просторна студија за автопатот „Братство—Единство“ по долината на реката Вардар од Табановце до Богородица.

Покрај овие активности треба да се набројат успешите на Собранијата на градовите во кои се формирани или се во формирање управите за урбанизам и регулација. Сето ова јасно покажува дека расте материјалната база на Македонија а со тоа логично и урбанизацијата.

Охрид бележи сосема зрели урбанистички реализации како напр. реконструкцијата на стариот дел на градот, туристичко хотелските комплекси и сл. Тоа може да се забележи и во други градови во Македонија. Некои наши градови во повоениот период добија сосема нови урбанистички силуети.

Пред нас претстојат уште многу задачи: во урбанистичките настојувања, јакнење и организирање на урбанистички служби во сите градови, урбанизација на сите села со тенденција што побргу намалување на разликите помеѓу село—град, просторни планови од сите области а кои се од посебно значење (здравство, школство и сл., инфра и супра структура на Републиката,

In the same time, the Institute of Urbanism and Housing-Communal Technique of SR Macedonia works on urbanization of towns all over Macedonia, from 1955 till now. During the last 20 years, the Master Plans of almost all towns of Macedonia were prepared by this Institute and in the same time it gave its contribution in the elaboration of the second stage of the Skopje Master Plan.

In cooperation with the Town Planning Institute of Skopje, the Institute of Urbanism and Housing-Communal Technique of Ohrid, the Institute of Urbanism and Housing-Communal Technique of Bitola and UN-OECD, during the period of 1970—1973, this Institute prepared a Regional Plan and Plan of the Ohrid—Prespa region and the zone Pelister.

The following significant studies have been elaborated in the Institute of Urbanism and Housing-Communal Technique of SR Macedonia: the Winter Tourism in SR Macedonia, Touristic Study on the lakes in Macedonia, Spatial Study of the Highway „Bratstvo-Edinstvo“ along the Vardar river valley from Tabanovce to Bogorodica.

сообраќај, водоснабдување, енергетика, земјоделие, индустрија, еколошка просторна студија и сл.).

Демографската експлозија, како во светот така и кај нас, императивно наложува преземање на сите мерки за современа урбанизација во СР Македонија.

It should be mentioned that establishment of Directories of regulation and town planning in the Town Assemblies represents rather good success. All this shows that the material base of Macedonia increases influencing the urbanization.

Ohrid offers completely mature urban realizations like the reconstruction of the old part of the town, the touristic-hotel complexes etc. This is observed in the other towns of Macedonia. Some of the towns achieved completely new urban silhouettes during the post-war period.

Still we will have to meet many requirements like: strengthening and organization of town planning institutions in all towns, urbanization of all villages in order to decrease the difference between villages and town, spatial plans in all significant fields (health services, education, establishment of the infra and super structure in the Republic, traffic, water economy, energetics, agriculture, industry, ecologic studies and so on.

The demographic explosion in the World and our country too, imperatively imposes an urgent development of urbanization in SR Macedonia.

Живко ПОПОВСКИ

**АРХИТЕКТОНСКОТО
ДЕНЕС И УТРЕ**

... Существова ли македонската архитектура. Секако! Тоа го тврдиме без двоумење. Не затоа што ни појде од рака неизбриливо да се втиснеме во свеста на естетичарите и стручњаци, туку пред се затоа што без големи претензии архитектурата кај нас стана неодлачен дел од интимата на нашите луѓе, кои во неа гледаат неопходна животна радост и социјален авторитет. Постои, зашто живее во разговорите и озборувањата, зашто стана слика на општеството и израз на личноста, со бројни обожаватели и исто толку ospopyвачи, зашто интересот разбуден од желбата да се знае кој е тој (поединец или група) што стои зад некоја зграда или фасада, добива преку одговорот ново социолошко-хумано обележје, а естетскиот јазик на архитектурата станува непосредно обусловен од етиката, настојувајќи да го наметне своето ново присуство всреде големината и дребнавоста на своето време.

ŽIVKO POPOVSK

**THE ARCHITECTURE
BETWEEN TODAY
AND TOMORROW**

... Does the Macedonian architecture exist. Of course! We can say that without any hesitation. Not only because we succeeded to enter the conscience of the aestheticians and the experts, but rather because the architecture in our country became an unseparable intimate matter of our people, for which the architecture means necessary life joy and a social authority. It exists, it lives in the talkings and the gossip, because it became a reflection of the society and expression of the personality, with many admirers and challengers, because the interest in knowing who is that (a person or group) who stands behind some building or facade, achieves some new social-human touch through the answer, while the aesthetic language of the architecture depends directly upon the ethics, and trying to impose its new presence inside the greatness and the trifleness of its time.

The anonymity which was present so far was probably due to the unsettled relations in the Balkan, the undevelopment and

Досегашната делумно присутна анонимност се должеше, веројатно, на несредените односи на Балканот, на неразвиеноста и долгата културна изолација, а не толку на провинцискиот менталитет на декаденцијата на духот или кризата во традицијата. Последнава секогаш бараше да се изгради таков амбиент кој би се израмнил со постојната локално-регионално-географска и национална структура.

Нам прашањето за регионалните разлики во архитектурата не ни е туѓо. Напротив, тоа е исто како и прашањето на јазикот. Ако јазикот е најавтентично обележје на еден народ, тогаш архитектурата ќе биде бездруго негово најтрајно обележје.

Сепак, би биле неискрени према себеси и спрема другите кога би рекле дека носталгијата по традицијата е она што денес не опседнува. Не, очигледно нешто во нас се има случено и продолжува да се случува токму во овие години и денови кога создаваме на своето и за себе. Размислуваме, се спротивставуваме, се договараме, се определуваме за едни или други гледишта, — почнуваме да зборуваме со нов, сопствен јазик.

the long cultural isolation rather than to the province mentality of the decadency in spirit or the crisis of the tradition.

The later was always insisting upon having such an ambient which will be equal to the existing local — regional — geographic and national structure.

The question of regional differences in the architecture is not unknown. On the contrary, it is similar to the question of language. If the language is the most authentic characteristic of a nation, then the architecture would be its most permanent one. Still, we would be not sincere with ourselves and others if we say that the tradition nostalgia is our obsession. No, it is something which happened and continues happening in us, just in these years and days when we create in our country and for ourselves.

We think, object, agree, accept one or other viewpoint, — start talking with a new language of ourselves.

Некои белези во изразот, како коси кровови, еркери, натстрешници, ритам во односите на масите кои поблиско го поврзуваат објектот со амбиентот, со неговото место на постоење се само податоци за миговите на времето кога се појавувала првобитната идеја.

Цела една низа архитекти опседнати се од просторот. Функцијата се претставува во нешто одредено и корисно. А со тоа добиваме објектите да се формираат онака како што тоа одделните простори им го дозволуваат, а не обратно.

Ангажираната, отворената, современа архитектура е под влијание на најразлични идеи и тенденции, со тоа, — често пати и голем предизвик пред совеста на творецот.

Настануваат значајни промени во материјалот и во дугот на архитектурата. Со употреба на бојата се буди жед за колористички интензитети кои секогаш донесуваат задоволство.

Ако за селекцијата и за квалитетното раслојување тврдиме дека се симптоми на еден природен и здрав про-

Some characteristics in the expression, like oblique roofs, bay windows, eaves, a rhythm in the mass relations closely connecting the structure and the ambient, with its existing place, are only data showing the time hints when the first idea appeared.

A whole group of architects have been obsessed by the space. Function is expressed as something determined and useful. Now, the structures are shaped depending upon the space, not opposite.

The engaged, opened, modern architecture is influenced by various ideas and tendencies and therefore, very often, it is a challenge of the creators' conscience.

Significant changes in the material and the spirit of the architecture took place. By using colour, the thirst for colour intensities appeared, which always means joy and pleasure.

цес, тогаш потребно е истите низ разни форми да ги поддржуваме, бидејќи интересот на општеството и архитектурата е напoлно идентичен, — прогресот.

Во терминот архитектура со полно право можеме да ги подразбираме само креативно замислените објекти, сето останато ќе остане во доменот на сидаријата.

Од друга страна, архитектурата му припаѓа на оној вид на човеково дејствување кој развива чувство на одговорност и буди амбиција за афирмација, што создава и општествена клима. Преку својата широка просторна продуктивност, таа овозможува преку најразличита програма натамошна репродукција на човечкиот труд. Па затоа ќе остане секогаш актуелно правилото дека не е најважно што и колку е направено, туку како е направено и кому тоа му служи. Архитектурата не смее да биде слепо подчинета на разни институции. Таа е единствено одговорна на организираното самоуправно општество, на човекот за кои е од фундаментално значење одделните архитектонски објекти да се сообразат со творечките потенцијали на кадарот со кој се располага, а конкурсите да станат инструмент за покренување на нови архитектонски идеи.

If the selection and the qualitative distribution is considered as a natural and sound process, then, following various ways we should support them, since the interest of the society and the architecture is completely identical — progress.

The term architecture should include the creatively imagined structures only; anything else should remain in the domain of building. On the other hand, the architecture belongs to this type of human activities which creates responsibility sense and awakes ambitions for affirmation, which creates a social feeling, too.

Through its vast spatial productivity, following various programmes, it enables further reproduction of the human work. Therefore, the old truth, that not always, what and how much has been done is important but how it is done and to whom it can serve, remains actual for ever. The architecture should not be blindly subordinate to various institutions. It should correspond

Ова што денес го следиме пред нас, тоа се само првите никулци, плодовите треба да дојдат подоцна. Нивното доаѓање ќе биде во директна зависност од нашата смисла и спремност за организационо, материјално и духовно усовршување.

---

and be adequate to the organized self managed society, and to the man to whom it is of fundamental importance that the architectural structures correlate with the staff potential, while the competitions should be a tool which will create new architectural ideas.

The results we have today are only the first sprouts, the fruits will come later. Their arrival will be directly connected with our sense, readiness to start and organized, material and spiritual development.

Трояна, село Тар, Словенска

Trojana, village Tar near Skopje

К А Т А Л О Г

Catalogue

Троњови, село Таор, Скопско

Thrones, village Taor near Skopje

Св. Софија, Охрид, фрагмент XIV век

Saint Sofia Ohrid, fragment of XIV century

Куршумли ан, Скопје, XV век

Kuršumli an, Skopje, XV century

Крум Томовски

Безистен, Штип, XVI век, – адаптација во уметничка галерија и конзервација, 1963

Krum Tomovski

Bezisten, Štip, XVI centry. Adaptation as Art Gallery and Conservation, 1963

Текија Арабати — баба, Тетово, XVIII век

Tekija „Arabati — baba“, Tetovo, XVIII century

Конак во манастирот Св. Јован Бигорски, XIX век

Lodgement in the monastery St. Jovan Bigorski, XIX century

Манастирски комплекс Св. Пантелејмон, коначи, Скопје. Конзервација, раставрација
и адаптација за современи функции, 1970

Борис Чипан

7

Boris Čipani

Monastery complex St. Pantelejmon, lodgements, Skopje. Conservation, restoration and modern function adaptation in 1970

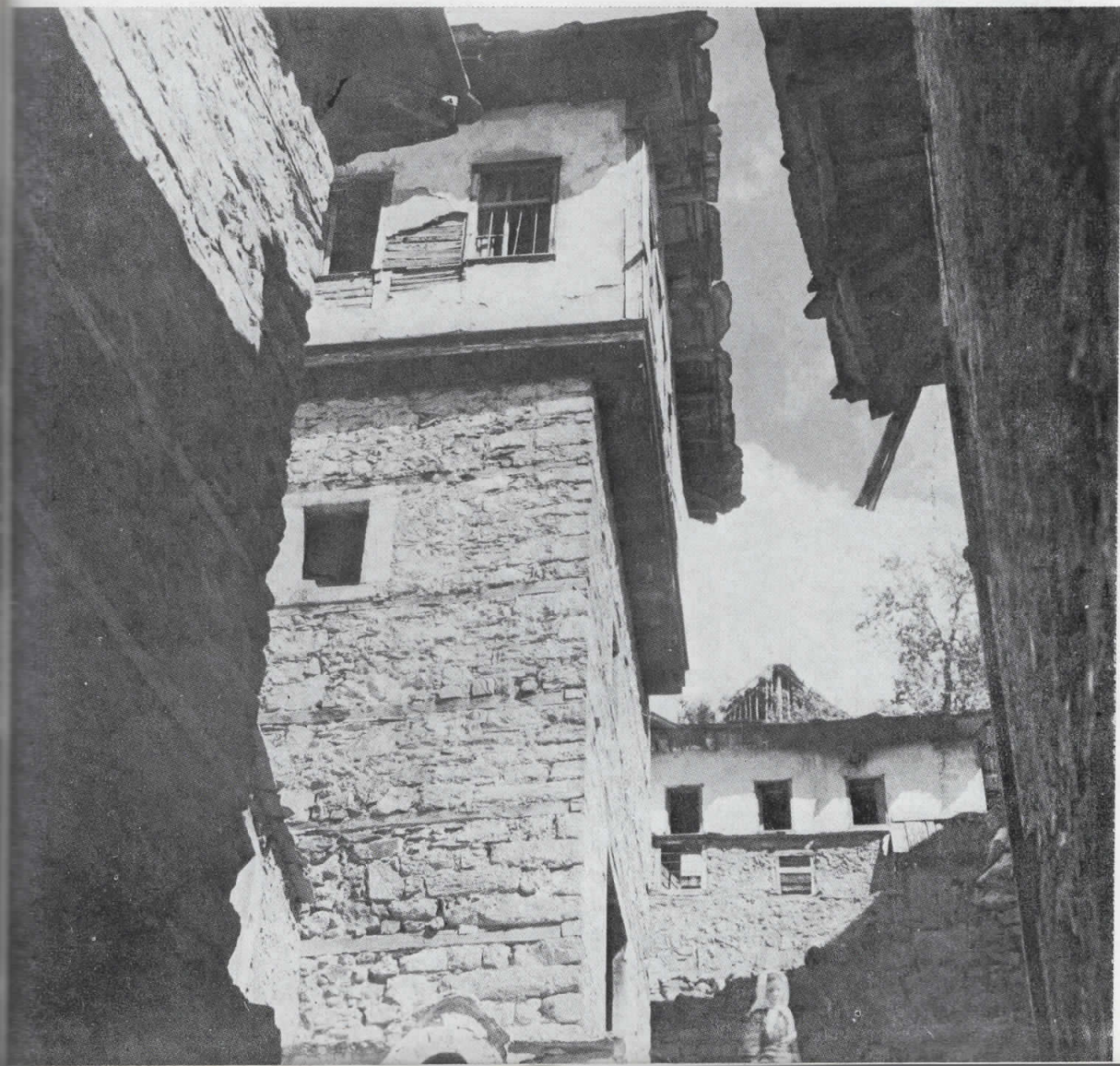
Село Галичник

Galičnik village

Село Јанче

Janče village

Стара градска куќа, Охрид, XIX век

Old city house, Ohrid, XIX century

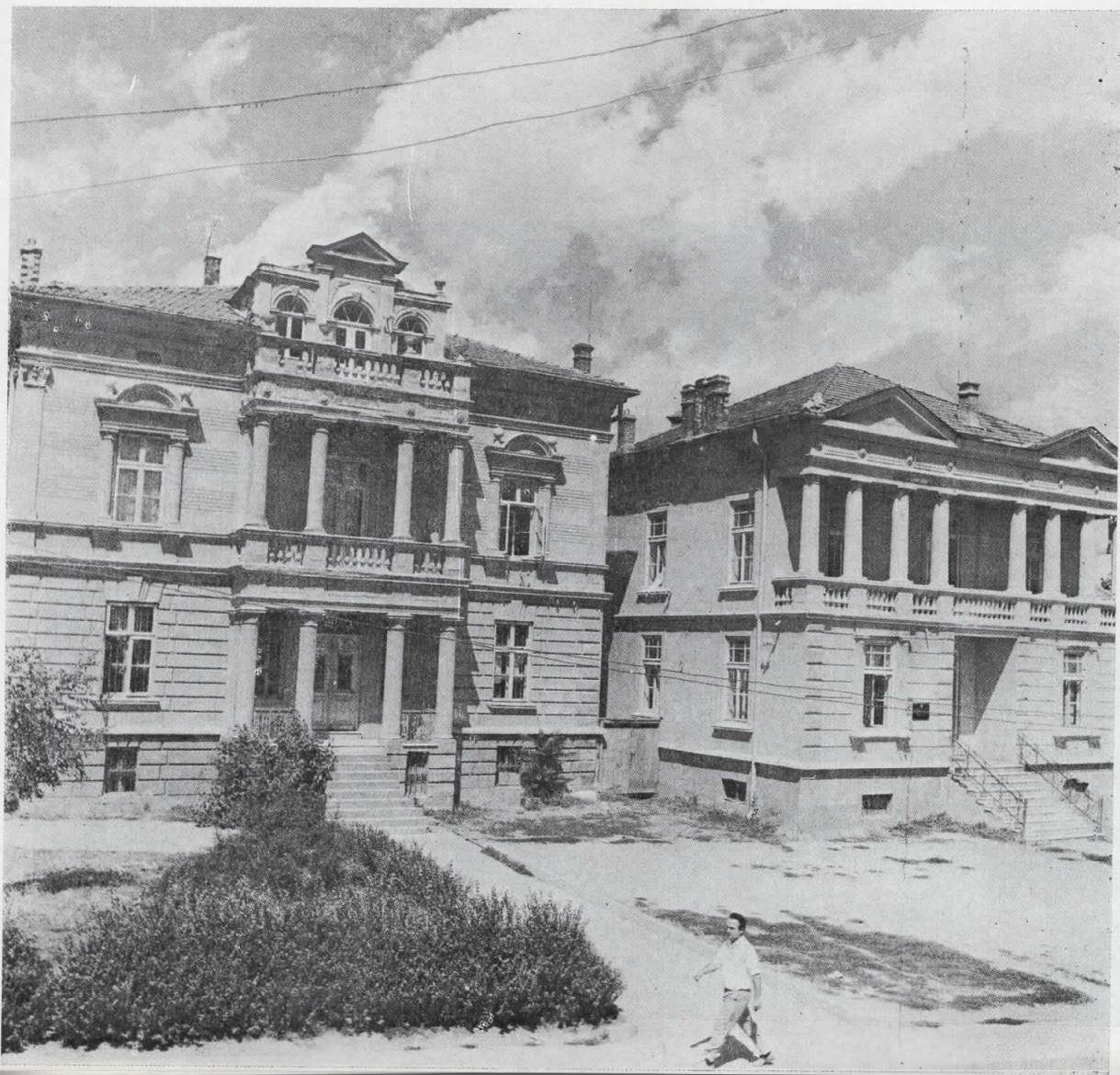
Крушево

Kruševo

Битола, XIX век

Bitola, XIX century

Драго Иблер

Градска Болница, Скопје, 1928

Drago Ibler

City Hospital, Skopje, 1928,

Милан Злоковиќ

Административна зграда, Етнологски музеј, Скопје, 1937

Milan Zloković

Administrative building, Ethnological Museum, Skopje, 1937

Јосиф Михајловиќ

Индивидуална стамбена зграда, Скопје, 1939

Josif Mihajlović

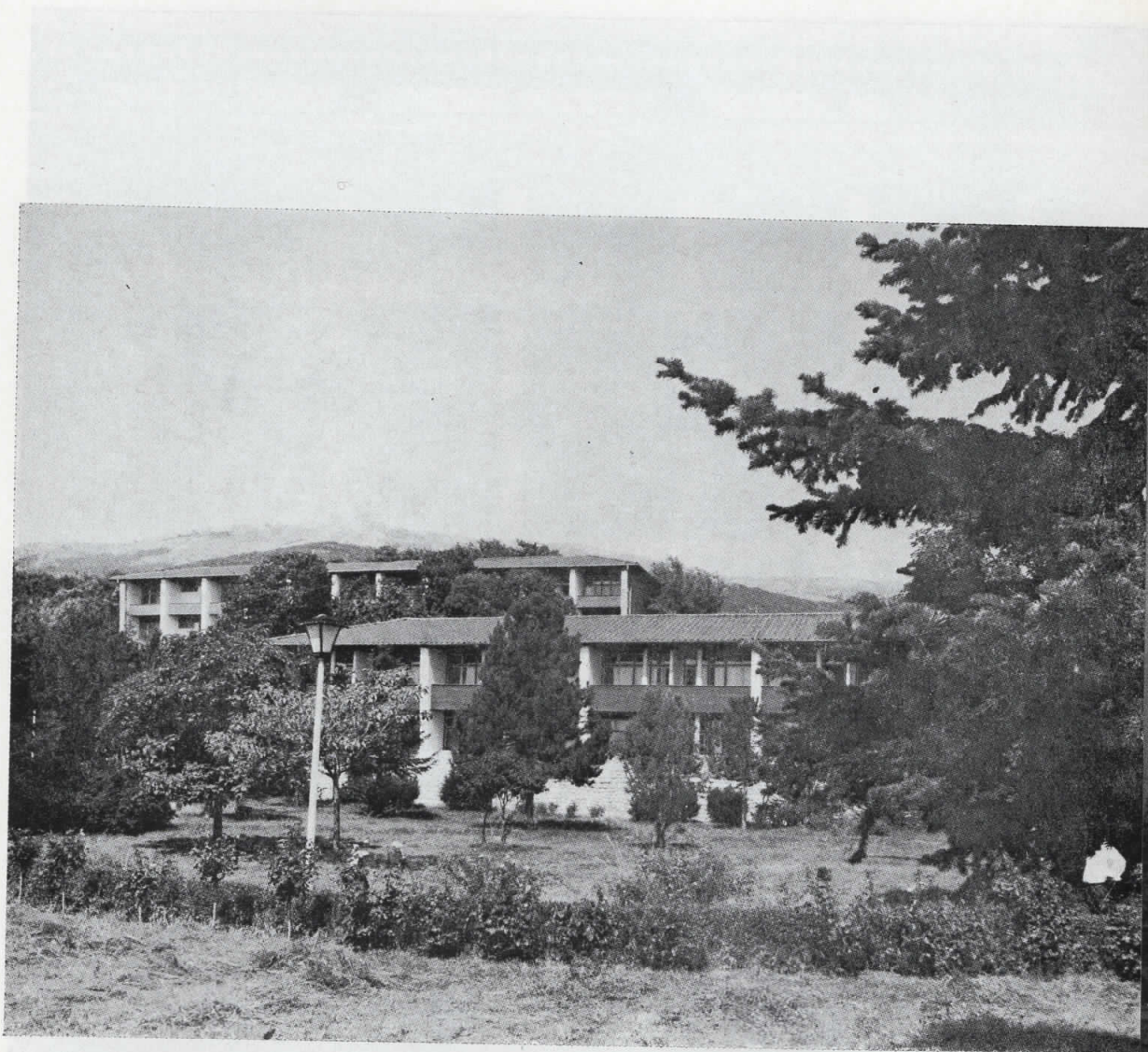
Individual residential building, Svoenje 1939

Антон Улрих
Туристички објекти, Отешево 1950

17

Anton Ulrich
Tourist-purpose buildings, Oteševo, 1950

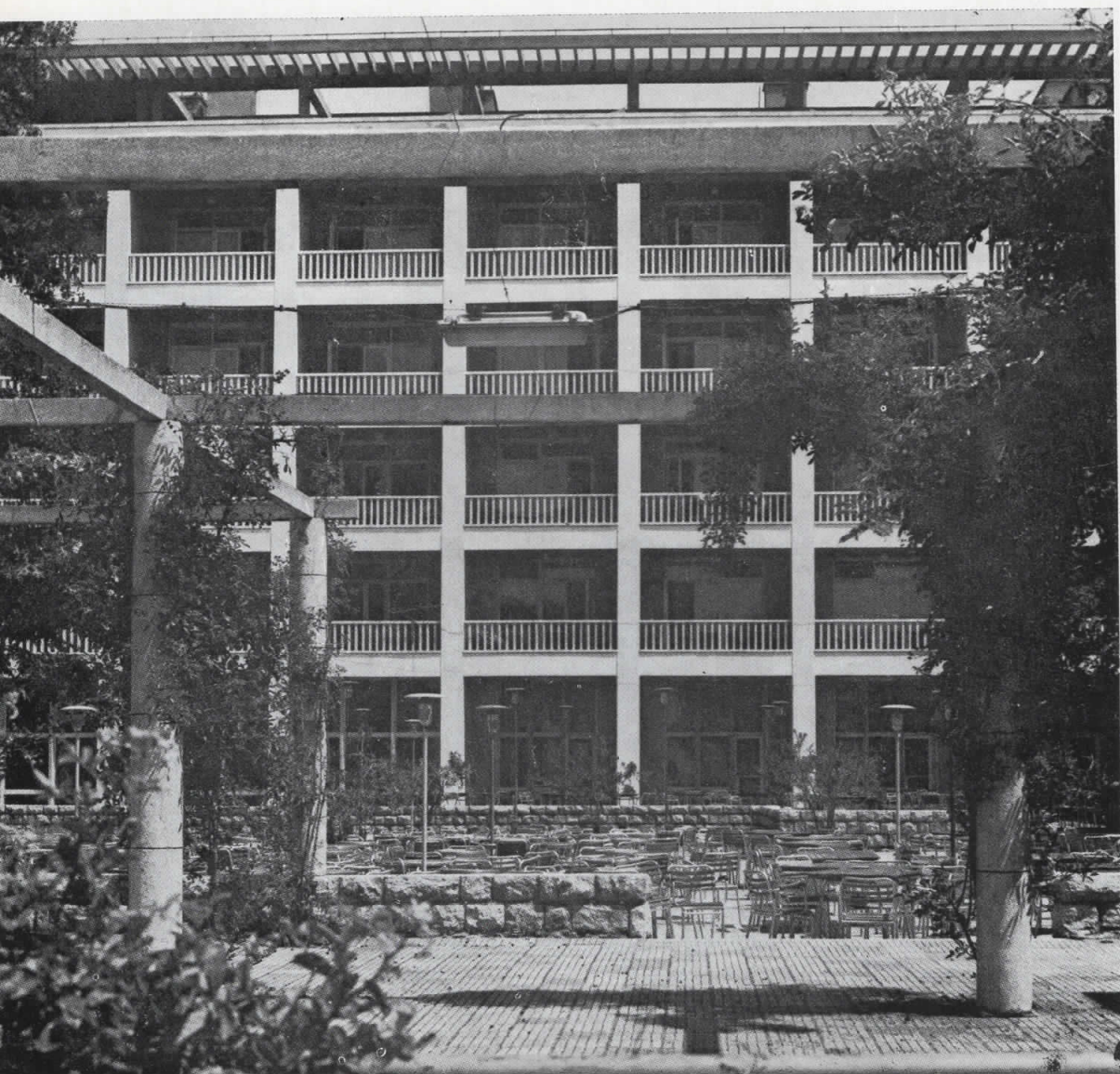

Едо Михевц

Хотел Палас, Охрид, 1955

Edo Mihovc

Palace Hotel, Ohrid, 1955,

Славко Брезовски
Работнички дом, Скопје 1958

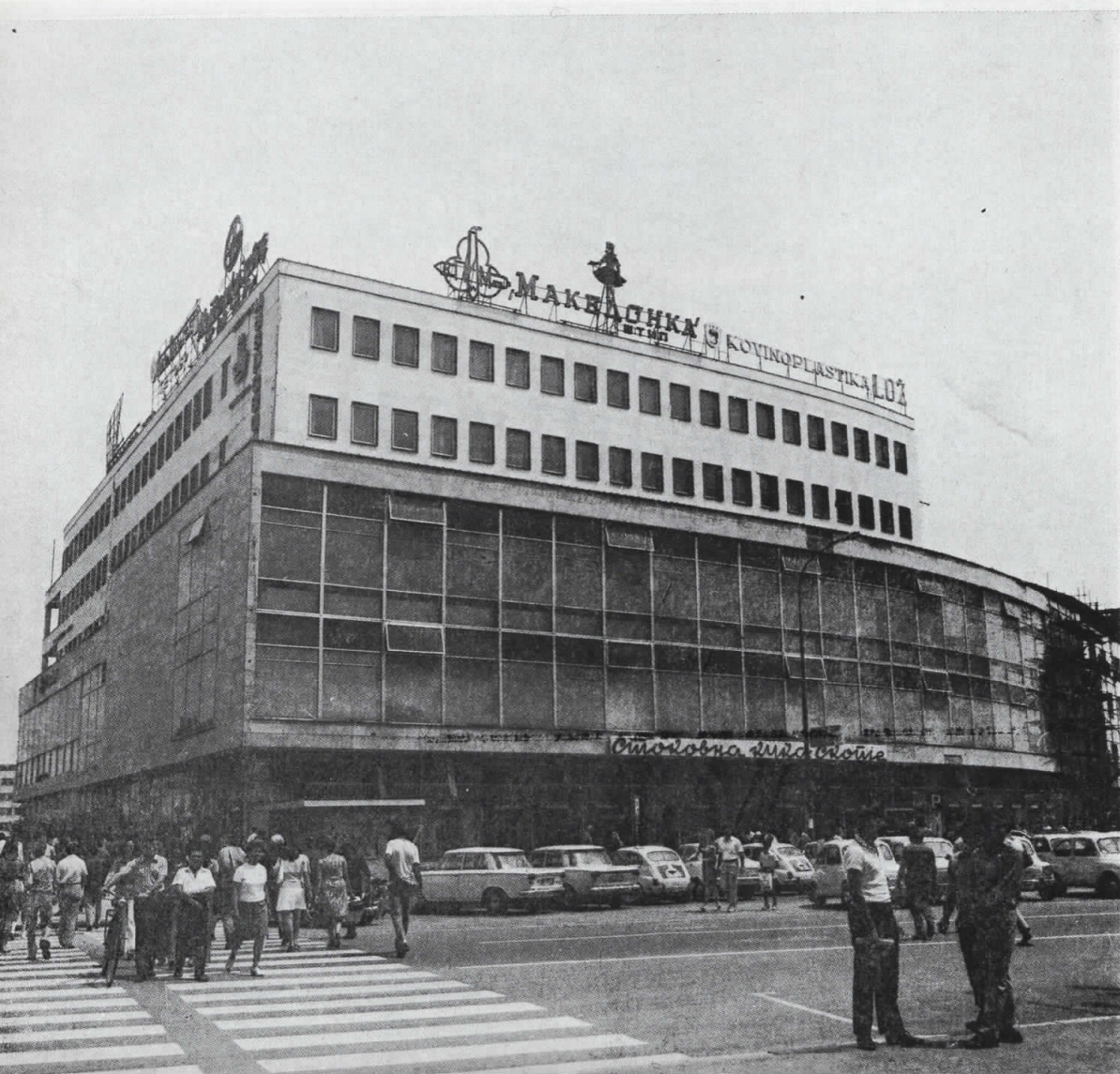
19

Slavko Brozovski
Workers' House, 1958,

Славко Брезовски, Борис Чипан, Јован Ранковиќ', Љубинка Маленкова
Стоковна куќа, Скопје 1959

Slavko Brezovski, Boris Čipran, Jovan Ranković, Ljubinka Malenkova
Department store Skopje 1959

Душко Пецовски
Станбено трговски објект, Скопје, 1959

21

Duško Pačovski
Residential shopping building, Skopje, 1959,

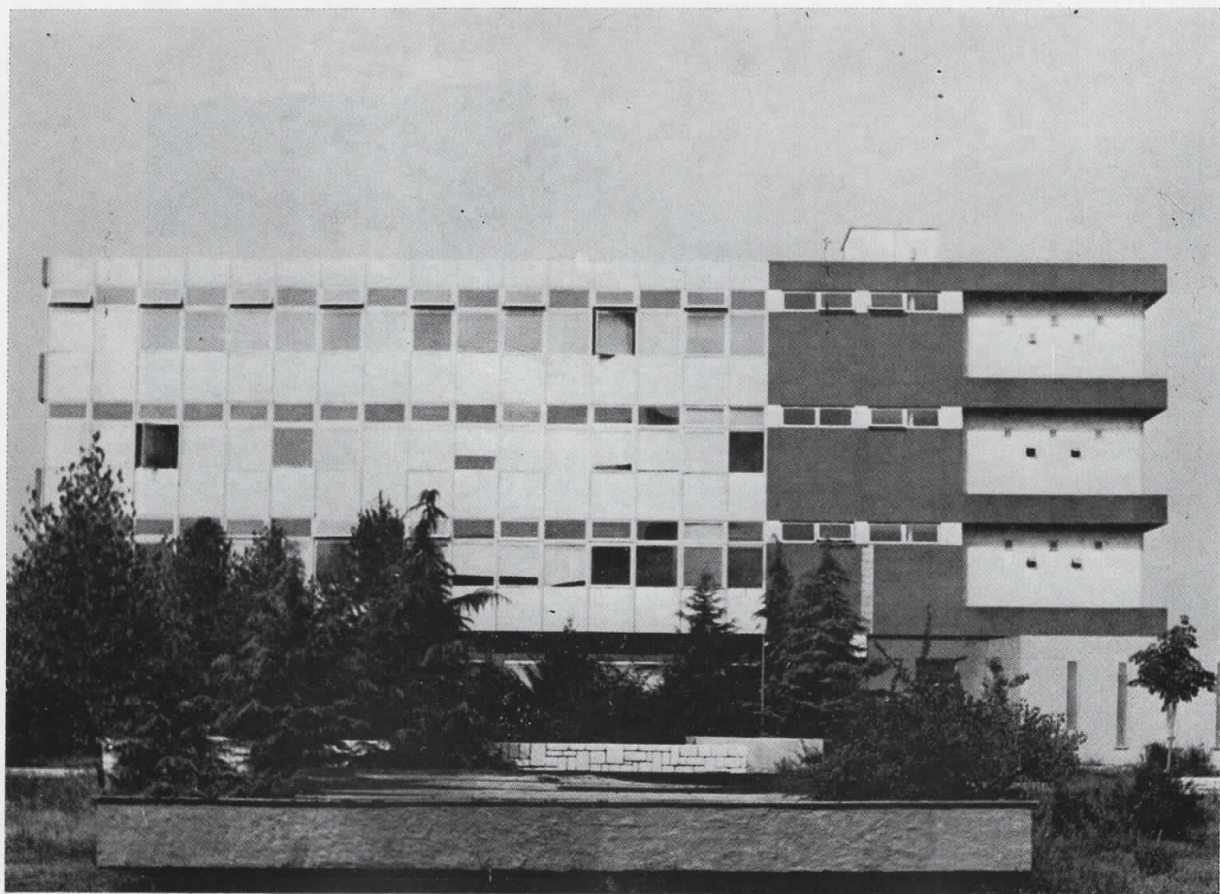

Јован Ранковић, Љубомир Томић са Драган Пњаковски и Љубомир Филиповски
Електро-машински факултет Скопје, 1965

23

Jovan Ranković, Ljubomir Tomić, Dragan Pljakovski, Ljubomir Filipovski
Electrical-Mechanical Faculty, Svoпje, 1965

Јован Ранковиќ со Борис Џипан, Љубен Најденов

Технолошко-металуршки факултет, Скопје 1965

Jovan Ranković with Boris Ćipan and Ljuben Najdenov

Faculty of Metallurgy and Technology, Skopje 1965

Бранко Петерчиќ'
Административна зграда „Електро-македонија“, Скопје 1962

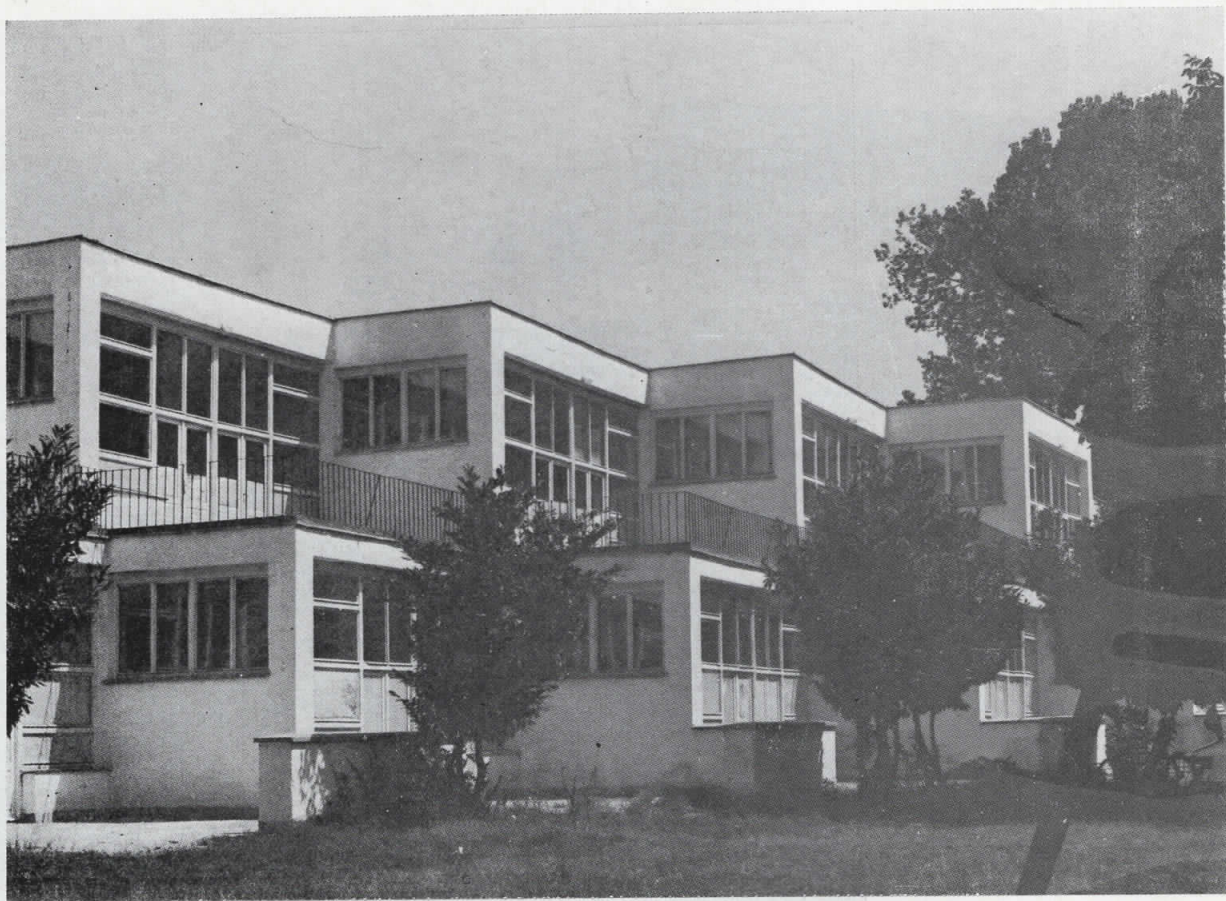
25

Branko Peterčić
Administrative building „Electro-Macedonia“, Skopje, 1962

Љубен Најденов
Осмогодишно училиште, Охрид, 1958

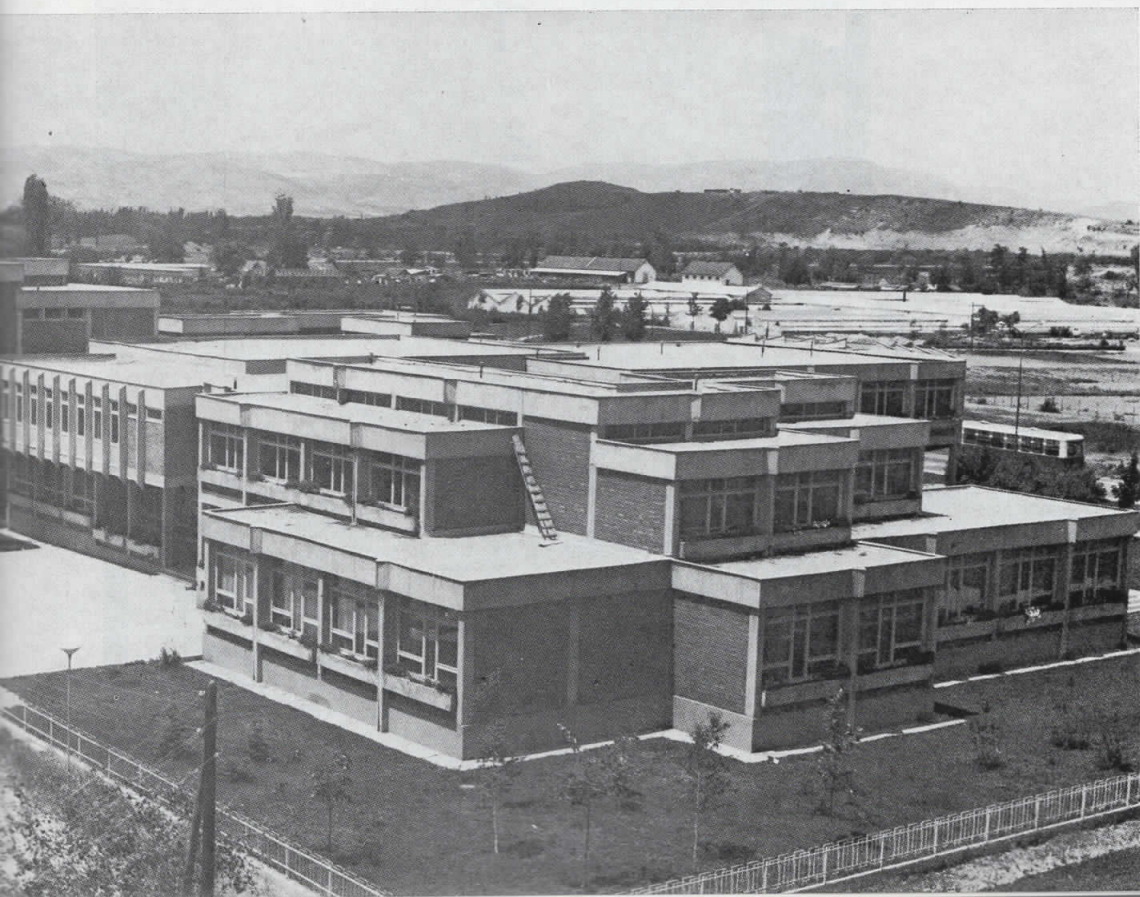
Ljuben Najdenov
Primary school, Ohrid, 1958

Никола Богачев со Александар Смилевски
Гимназија „Орце Николов“, Скопје, 1970

27

Nikola Bogačev and Aleksandar Smilevski
High school „Orce Nikvlov“, Skopje, 1970

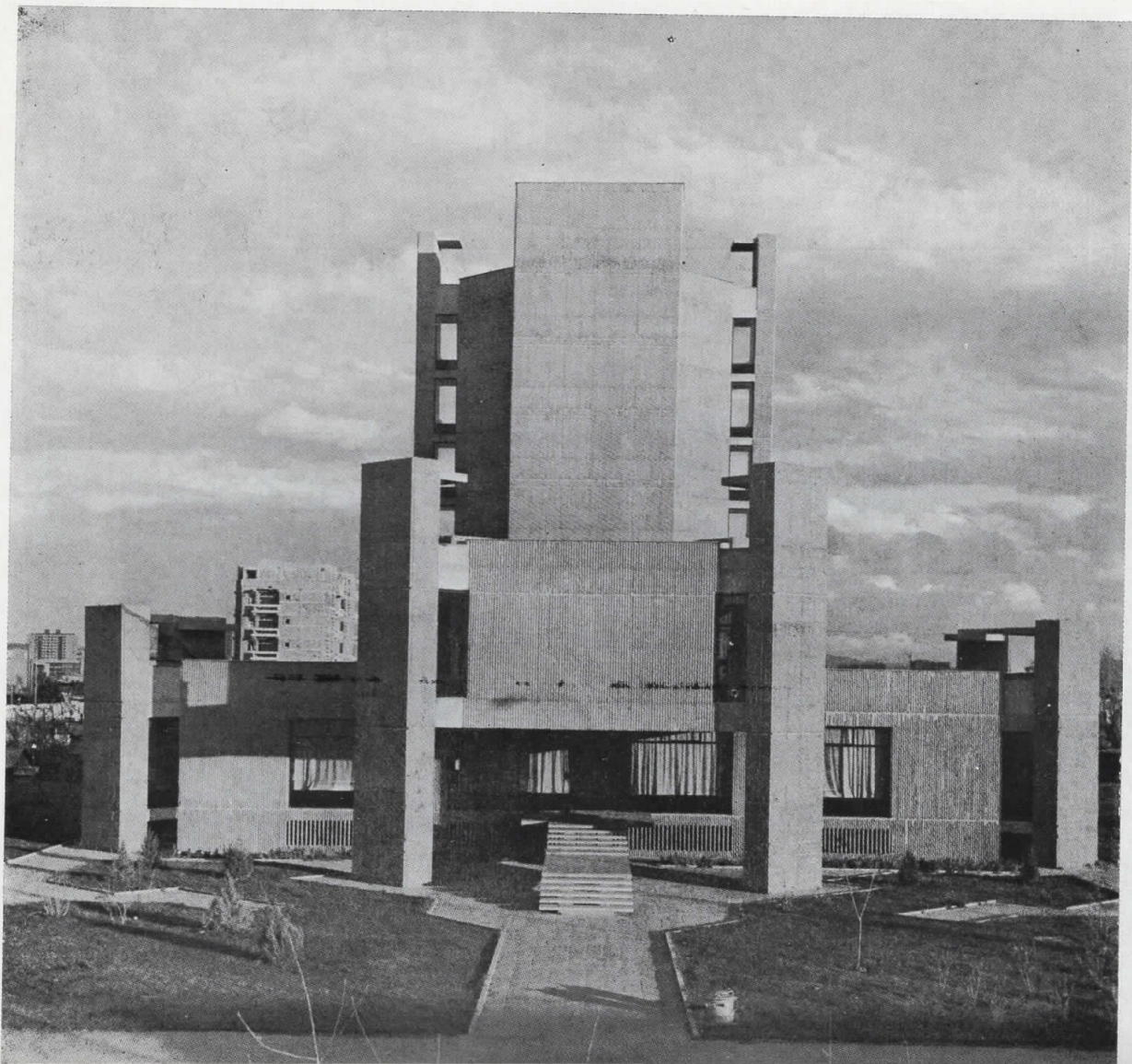

Г'орг'и Константиновски

Исторнски архив на град Скопје, Скопје, 1968

Djurdji Konstantinovski

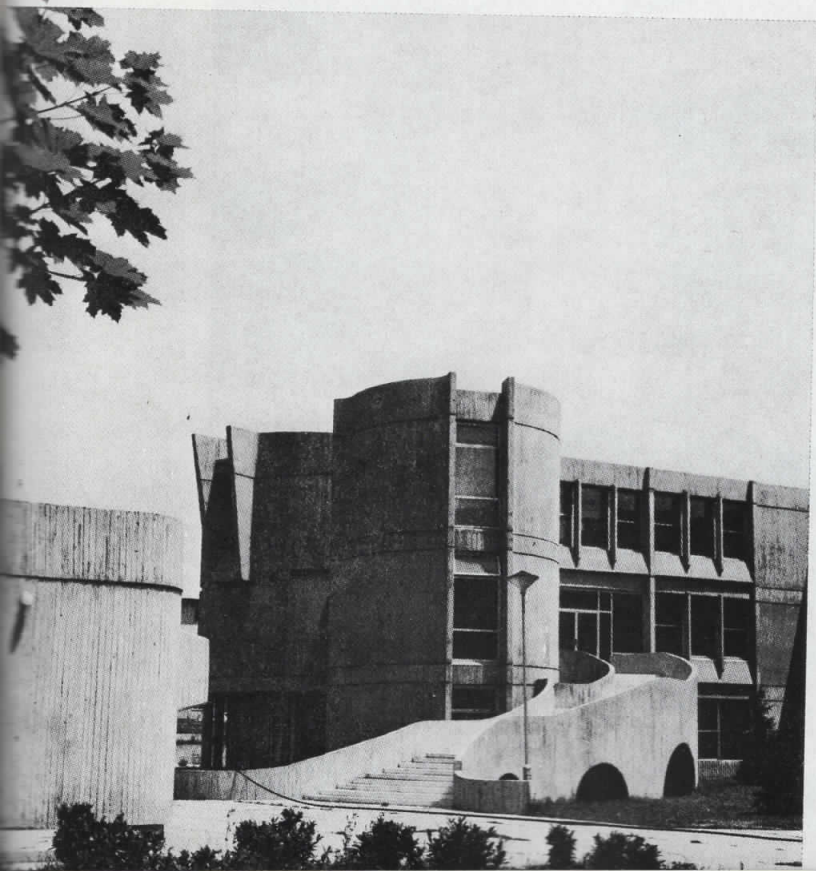
Historical Archives of Skopje, Skopje, 1968

Јанко Константинов
Педагошка гимназија – Скопје, 1969

29

Janko Konstantinov
Pedagogic secondary school, Svoпje, 1969

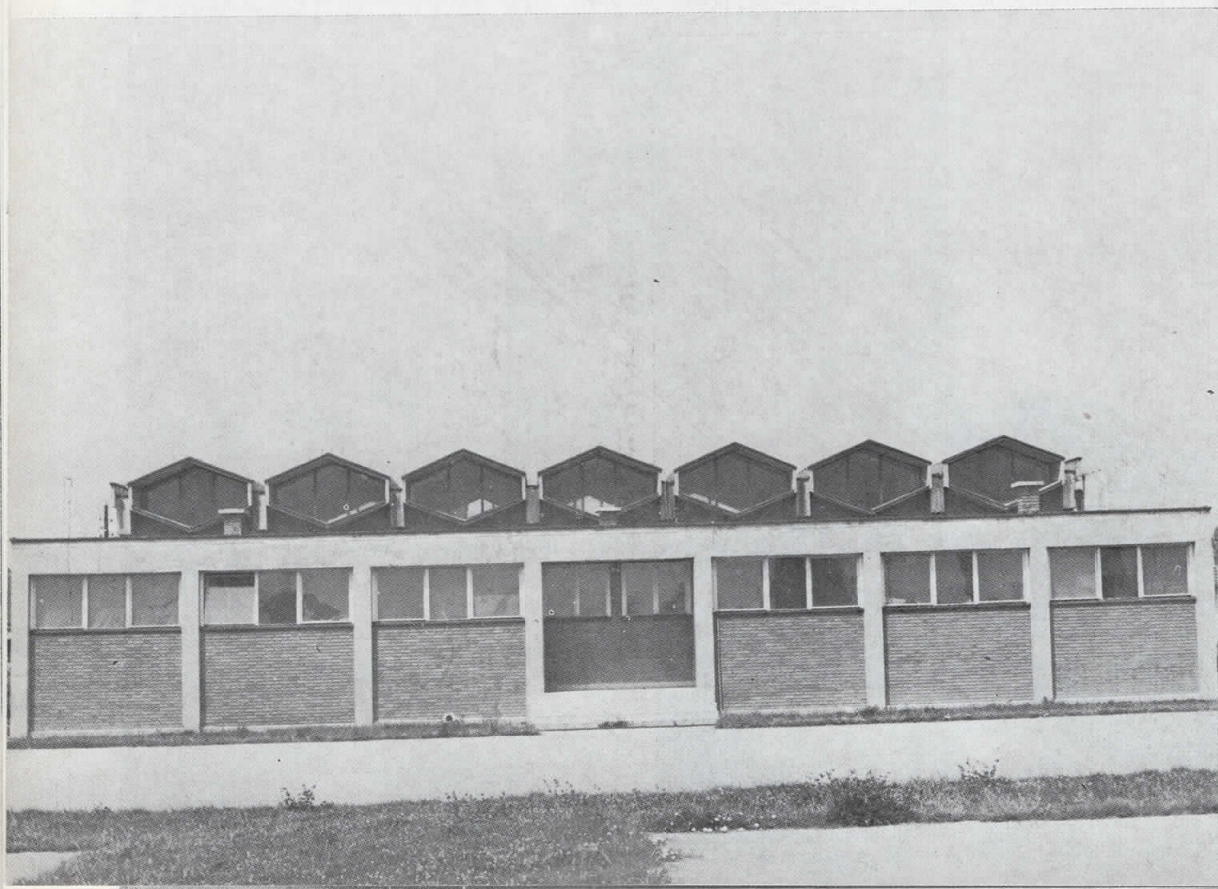

Благоја Мицевски

Основно училиште „Мирче Ацев“, Ѓорче Петров, 1967

Blagoja Micevski

Primary school „Mirče Acev“ Ѓorče Petrov, 1967

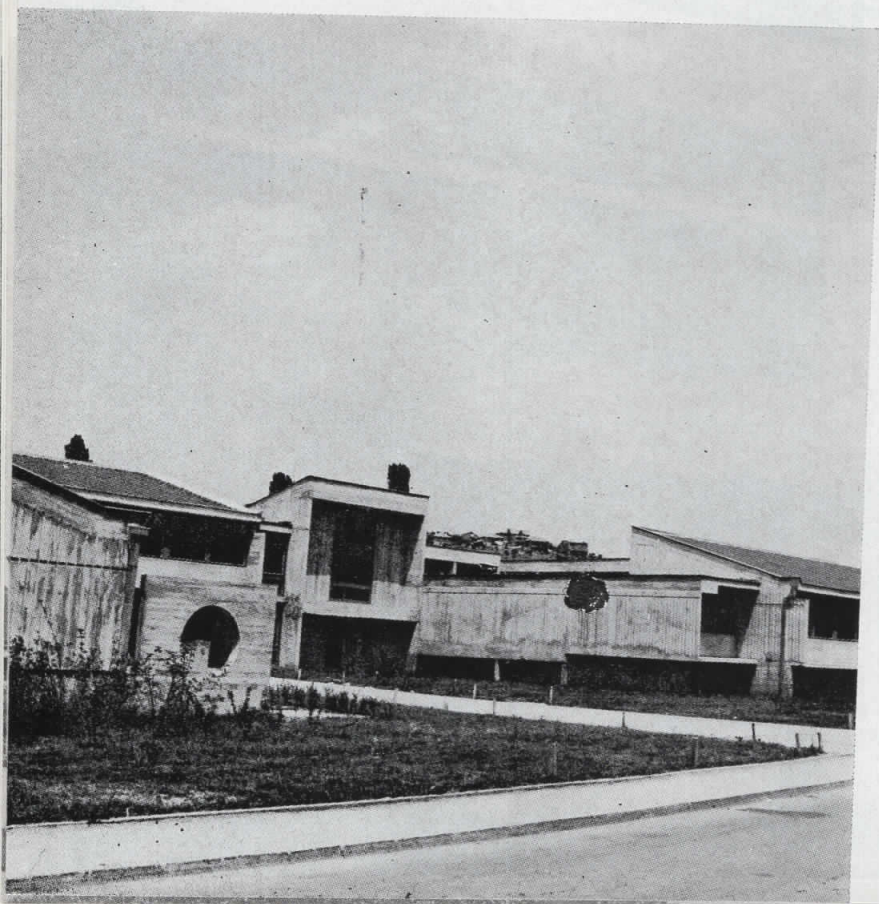
Алфред Рот

Основно училиште „Песталоци“, Скопје, 1967

Alfred Rot

Primary school „Pestaloci, Skopje, 1967

Јаневски Градимир
Детска градина, Скопје, 1968

33

Janevski Gradimir
Nursery school, Skopje, 1968

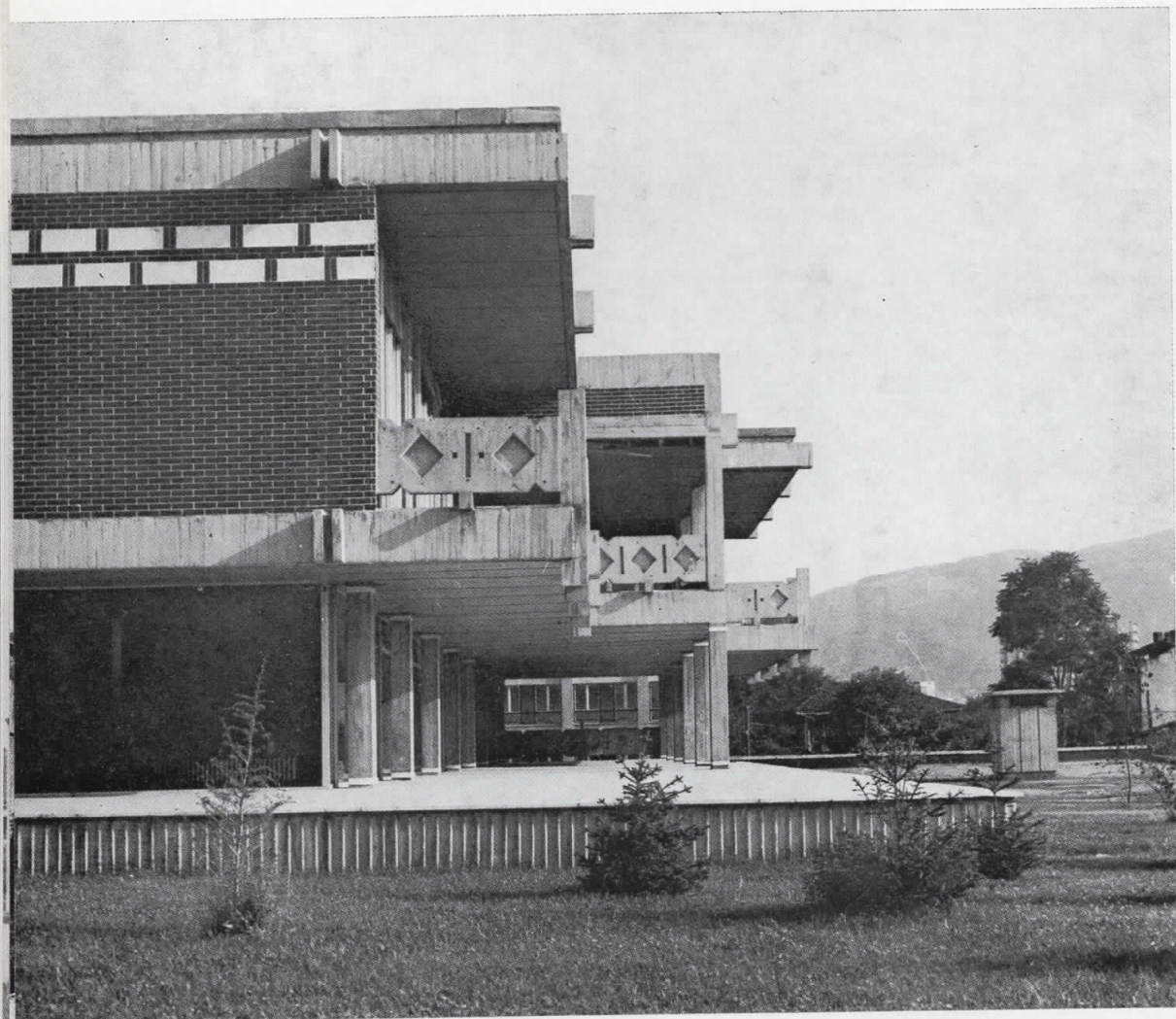

Петар Муљчковиќ

Народна и универзитетска библиотека „Кирил и Методиј“, Скопје, 1971

Petar Muļkovski

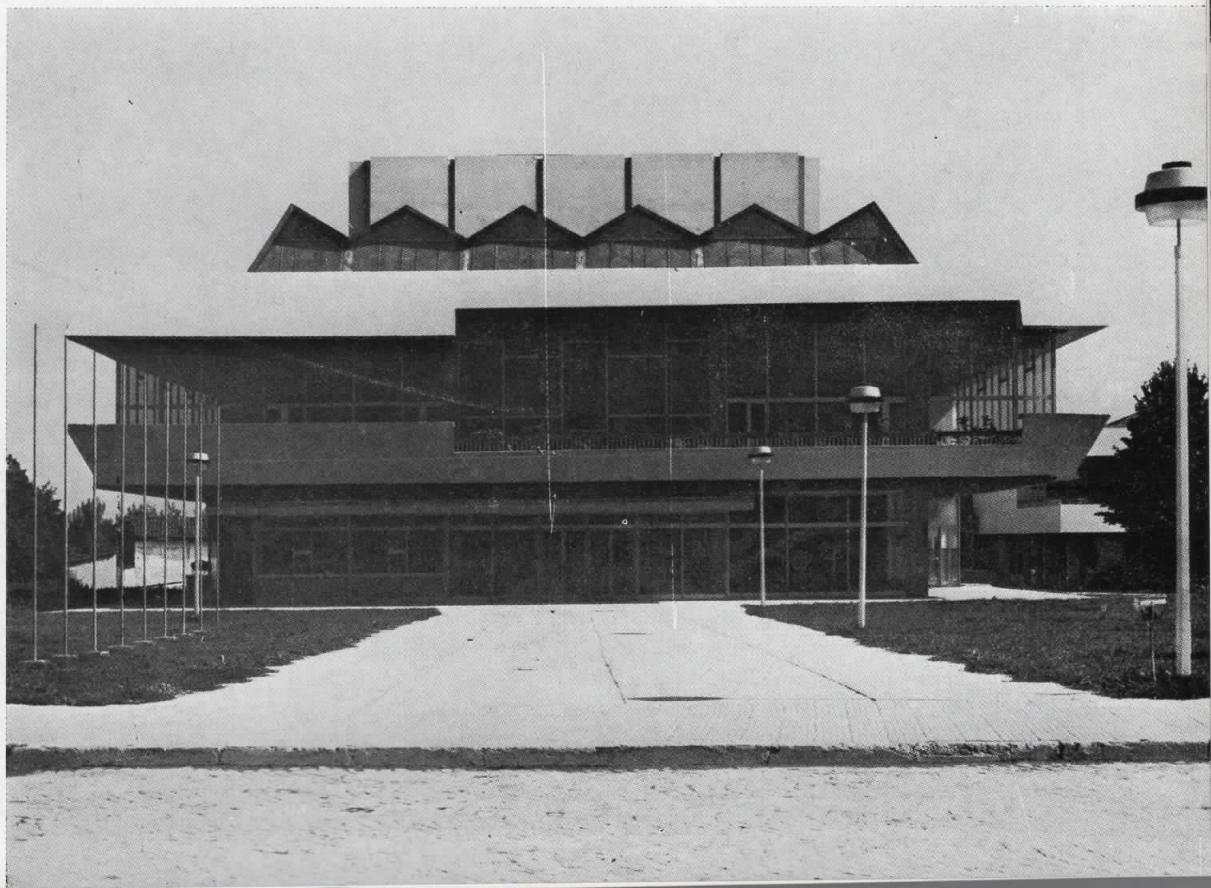
National and University Library „Kiril and Metodij“, Skopje, 1971

Владимир Николовски, Илија Герасимовски Кирил Муратовски
Дом на културата, Тетово, 1973

35

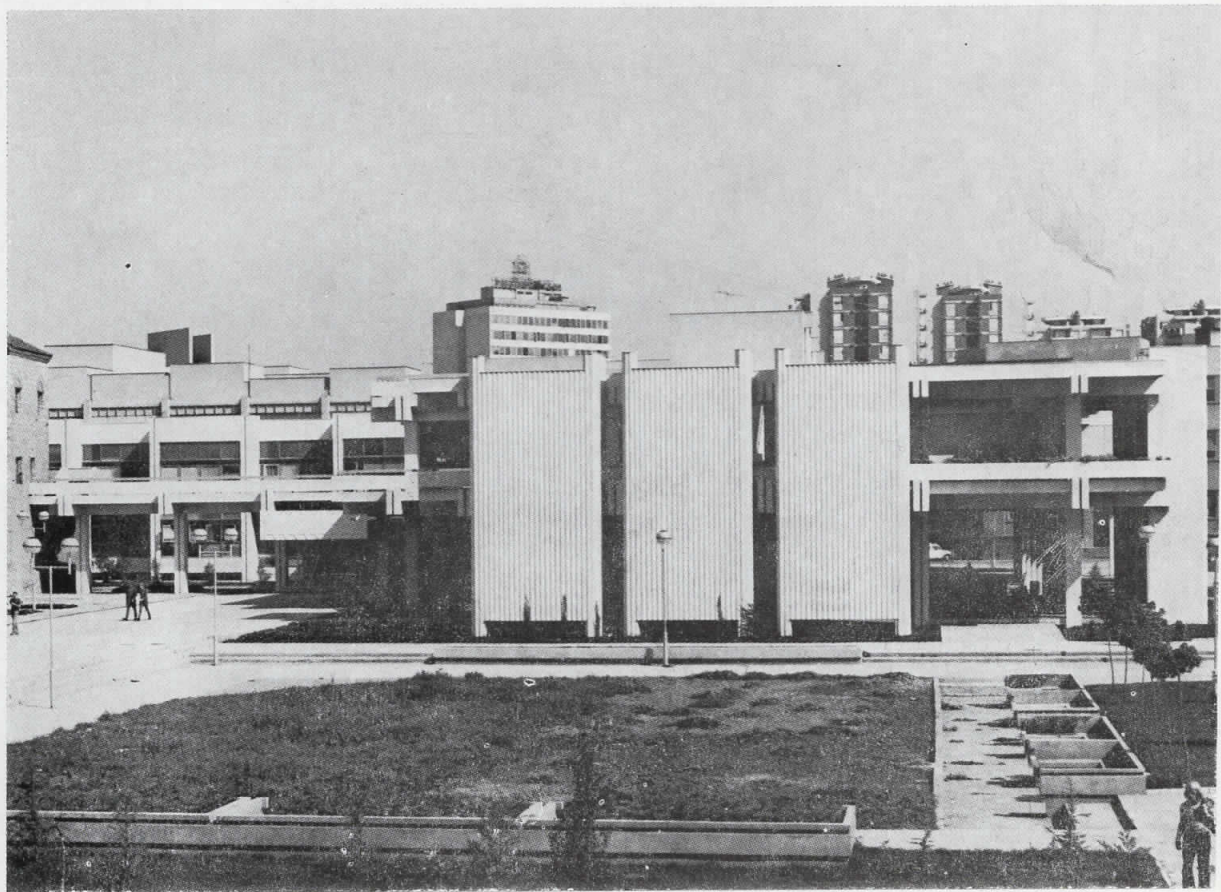
Vladimir Nikolooski, Ilja Gerasimovski, Kiril Muratovski
Cultural center, Tetovo, 1973

Горица Мандичева, Милка Мицевска
Дом на ЈНА, Скопје, 1972

Gorica Mandiçeva, Milka Miçevska

Yngoslav National Army building, Skopje, 1972

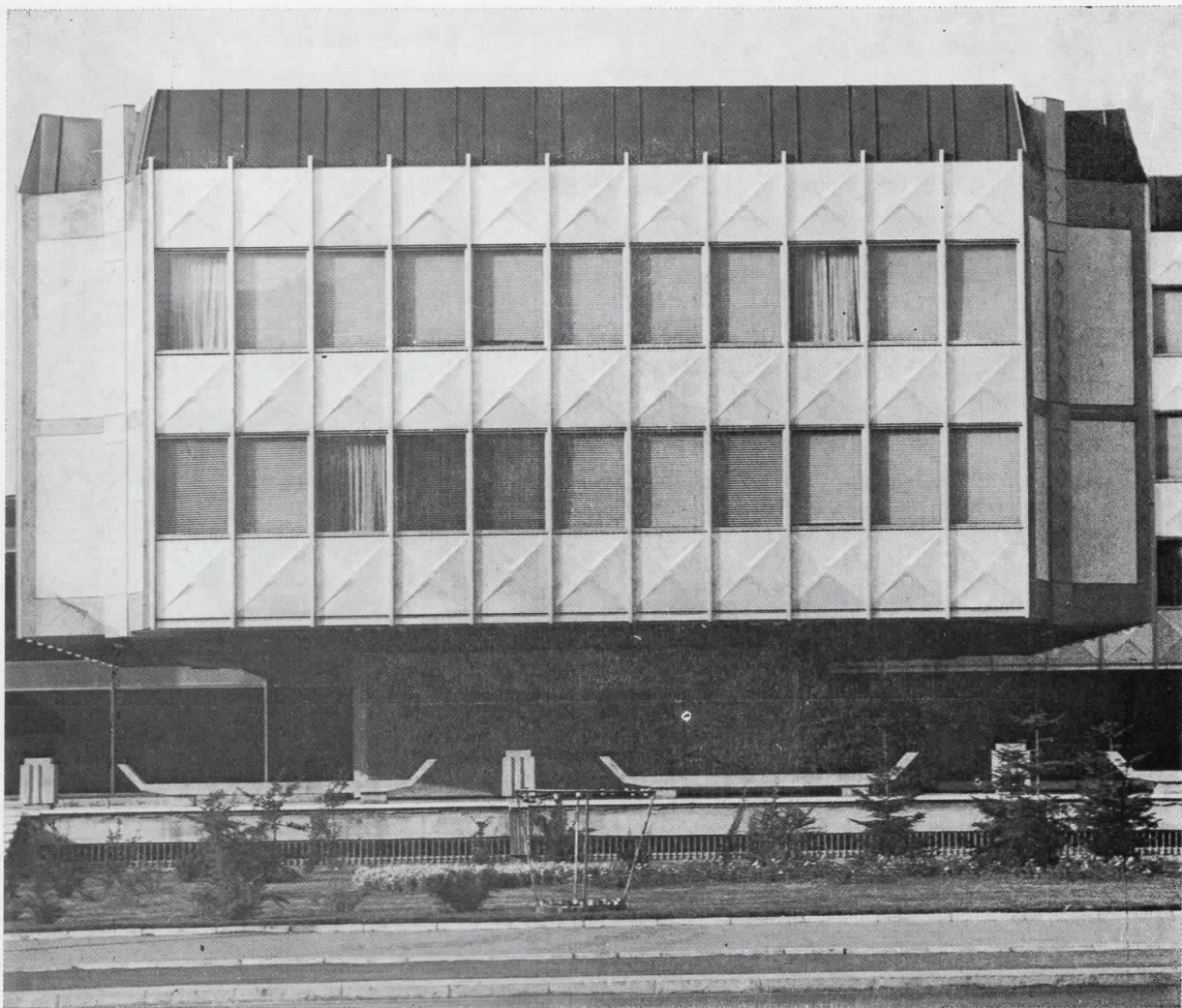

Петар Муличковски

Зграда на Централниот комитет на СКМ, Скопје, 1970

Petar Muličkovski

Central Committee of SKM building, Skopje, 1970

Јордан Богатинов

Управна зграда на Градежното претпријатие „Пелагонија“, Скопје, 1973

Jordan Bogatinov

Administration building of the construction enterprise „Pelagonia“, Skopje, 1973

Миодраг Димитријевић

Управна зграда „Алумина“, Скопје, 1974

Miodrag Dimitrijević

Administration building of „Alumina“, Skopje, 1974

Г'орг'и Константиновски

Студентски дом „Гоче Делчев“, Скопје, 1972

Djordji Konstantinovski

Student hostel „Goce Delčev“, Skopje, 1972

Живко Поповски

Дом на Пензионери Охрид, 1973

Živko Popovski

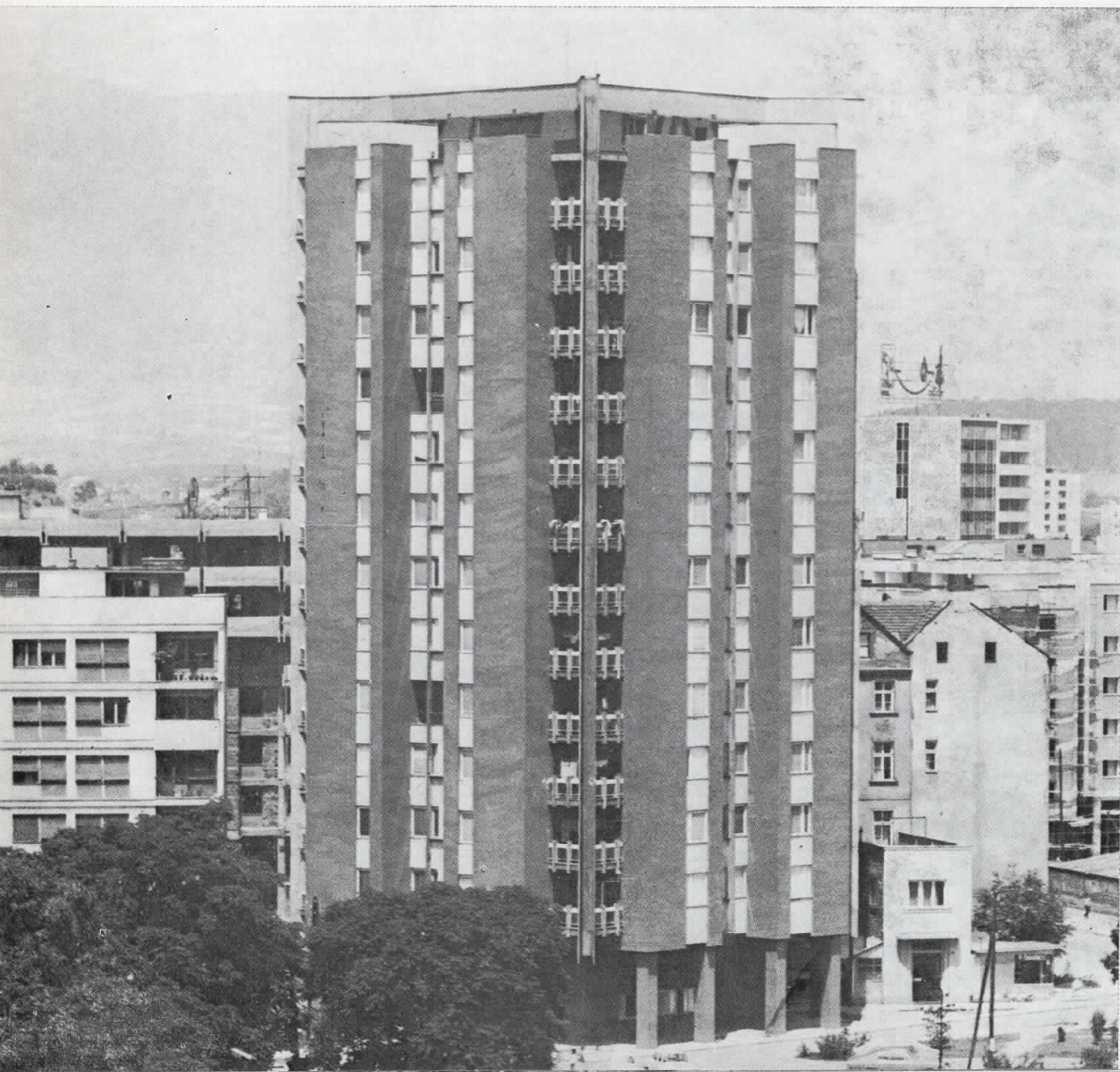
Pensioners' center, Ohrid, 1973

41

Александар Серафимовски, Васка Ладинска, Димитар Димитров, Роса Минчева, Славко Г'урик'
Кула Градски ѕид, Скопје, 1970

Aleksandar Serafimovski, Vaska Ladinska, Dimitar Dimitrov, Rosa Mincheva, Slavko Djurić
Tower of the City Wall, Skopje, 1970

Живко Гелевски, Димитар Димитров
Хотел Континентал, Скопје, 1972

43

Zivko Gdlevski, Dimitar Dimitrov
Hotel Continental, Skopje, 1972

Климент Заров

Хотел „Инекс“, Горица, Охрид, 1971

Kliment Zarov

Hotel „Inex“, Gorica, Ohrid, 1971,

Димитар Зарчев

Автокамп „Градиште“, Охрид, 1968

Dimitar Zarov

Auto camping „Gradište“, Ohrid, 1968

Димитар Димитров, Живко Гелевски, Орде Богатинов Мирослав Сидовски
Угостителски комплекс „Олимписко село“, Скопје 1973

Dimitar Dimitrov, Živko Gelevski, Orde Bogatinov, Miroslav Sidovski

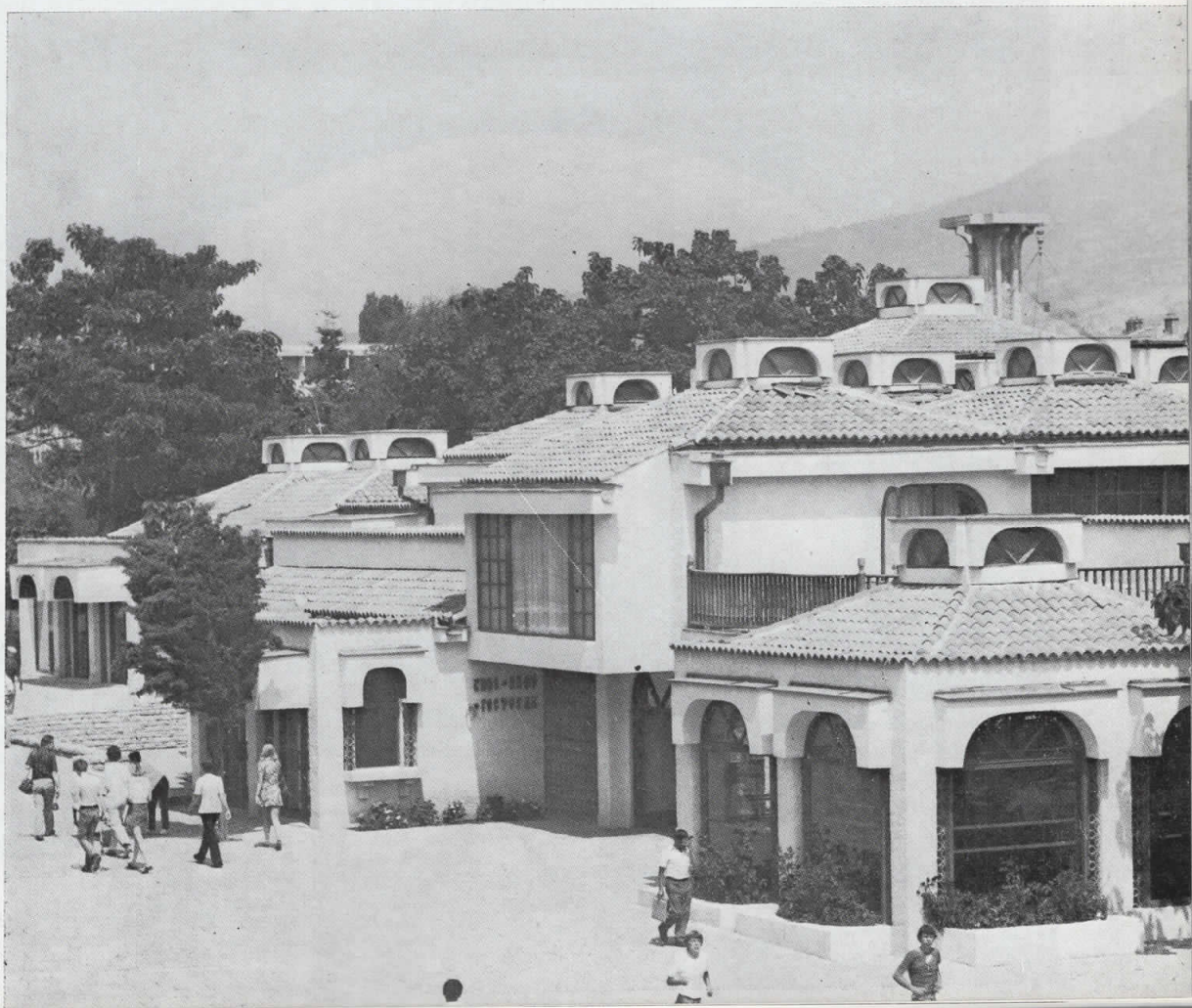
Hotels complex „Olimpisko selo“, Skopje, 1973

Софија Мизова-Хаџиева, Маргарита Трендафиловска-Хаџиева
Градски угостителски центар – „Летница“, Охрид, 1972

47

Sofija Mizova-Hadžiova, Margarita Trandafilovska-Hadžiova
City Hotel Center „Letnica“, Ohrid, 1972

Александар Серафимовски
Кули крај Вардар, Скопје, 1958

Aleksandar Serafimovski
Towers along Vardar, Skopje 1958

Славко Брезовски
Хотел „Попова Шапка“, 1964

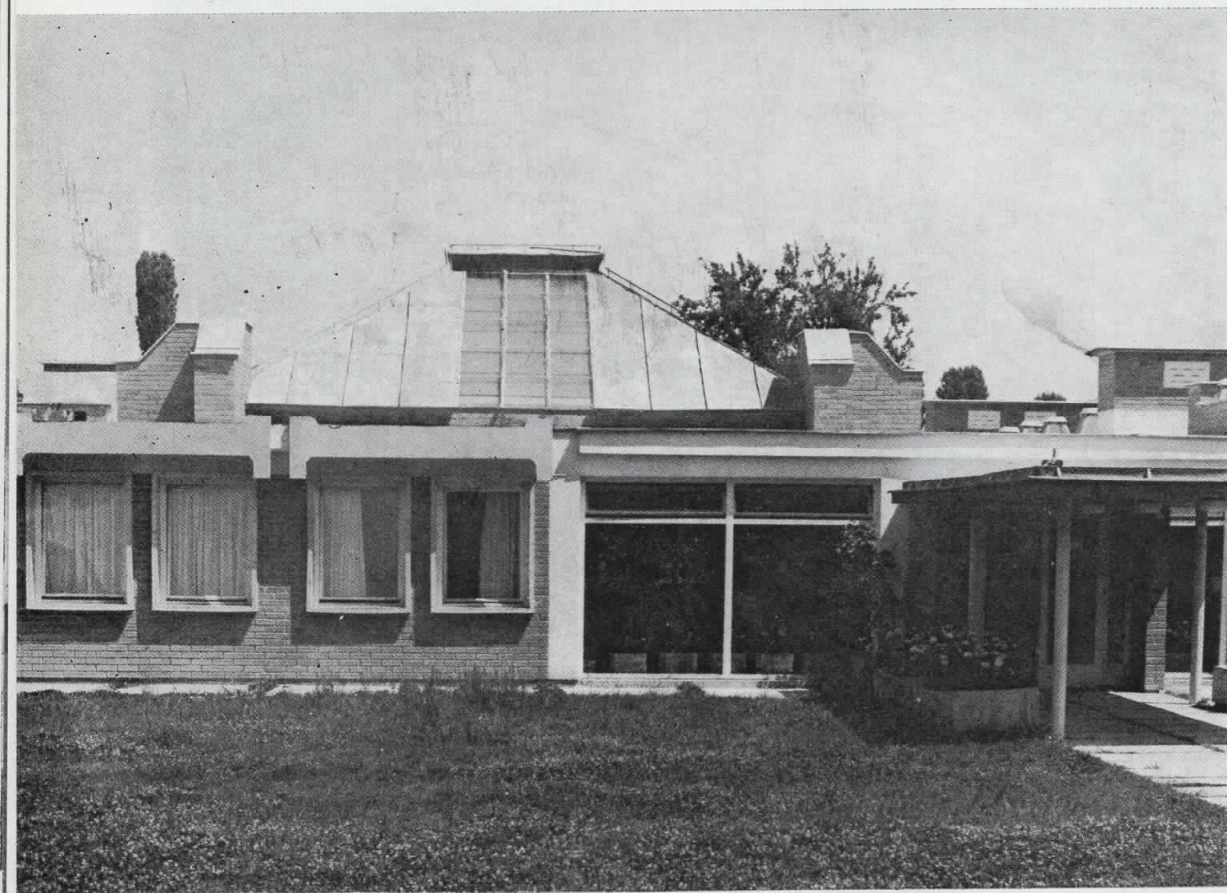
49

Slavko Brezovski
Hotel „Popova Šarka“, 1964

Викторија Зарчева, Димитар Зарчев
Детска градинка, Охрид, 1971

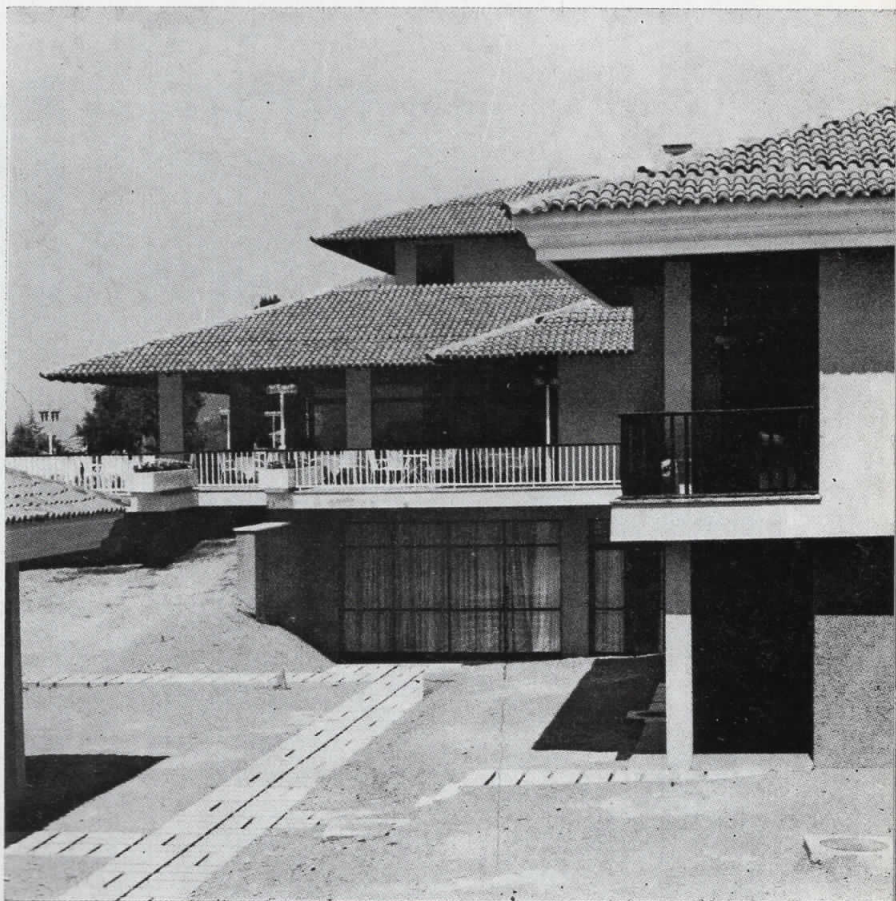
Viktorija Zarčeva, Dimitar Zarčev
Nursery school, Ohrid, 1971

Пантелеј Митков
Хотел „Десарет“, Охрид, 1973

51

Pantelej Mitkov
Hotel „Desaret“, Ohrid, 1973

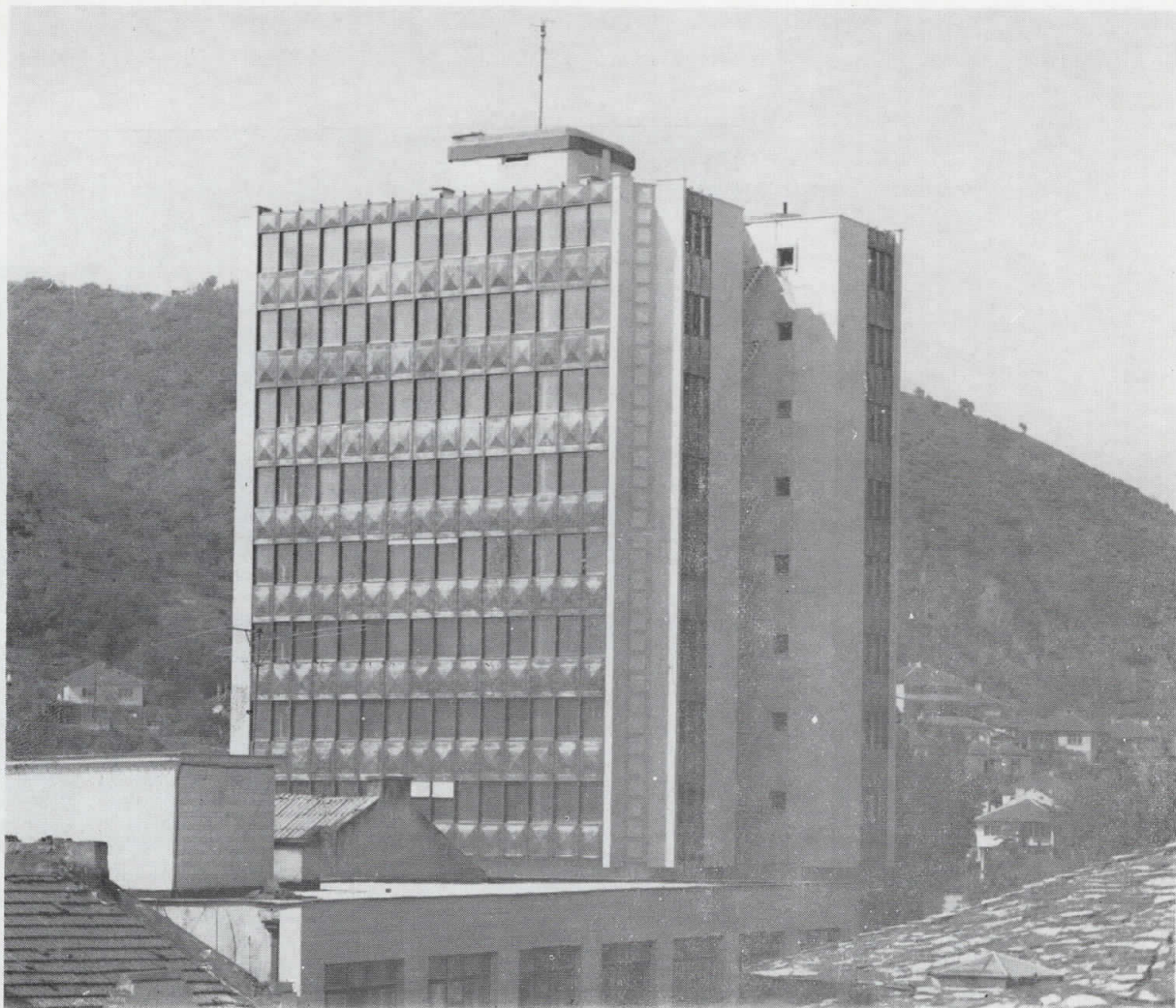

Методија Гранков

Хотел „Астибо“ Штип, 1974

Metodija Grankov

Hotel „Astibo“, Štip, 1974

Никола Карташев
Дом на културата, Свети Николе, 1972

53

Nikola Kartashev
Cultural Center, Sveti Nikole, 1972

Јоже Осојник

Воена Болница, Скопје, 1971

Jože Osojnik

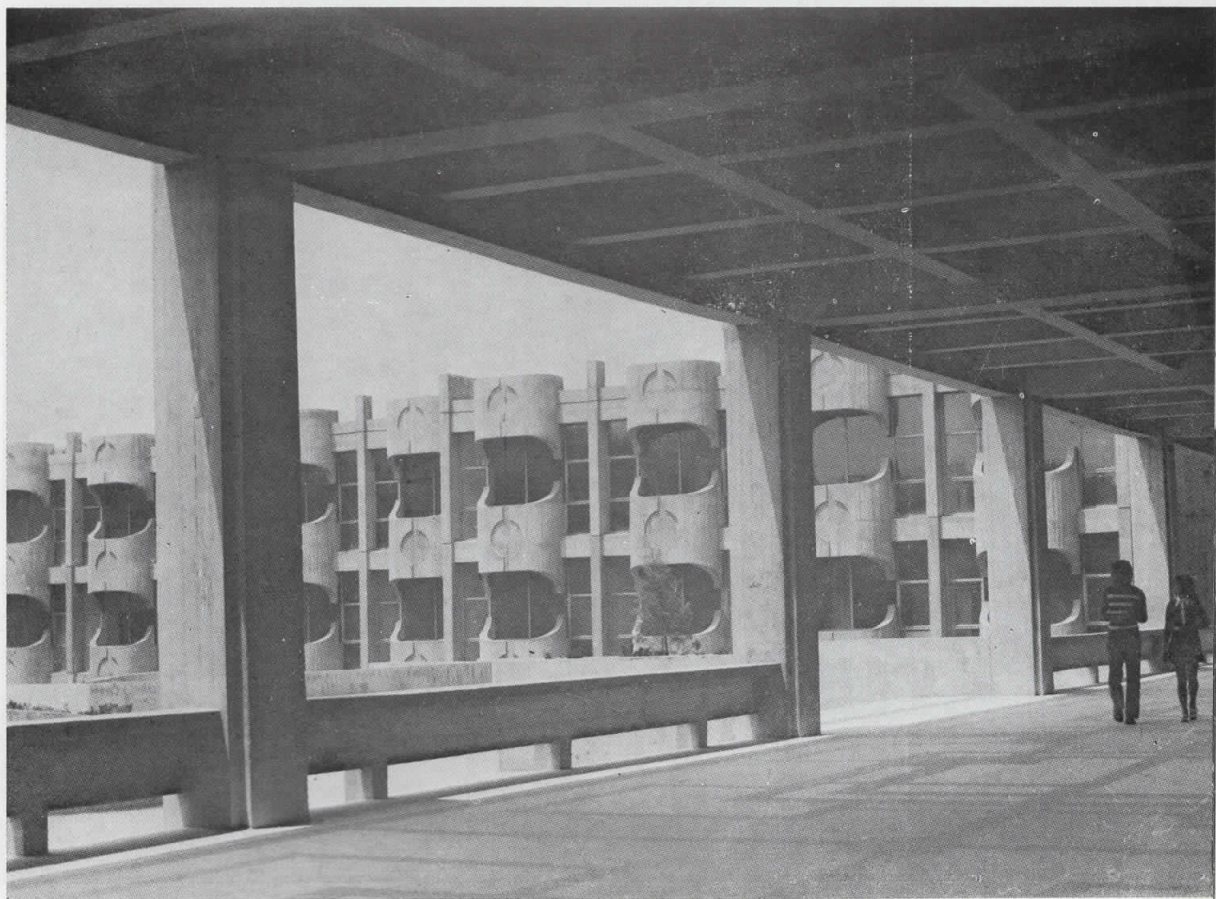
Military Hospital, Skopje, 1971

Јанко Константинов
Медицински центар, Скопје 1973

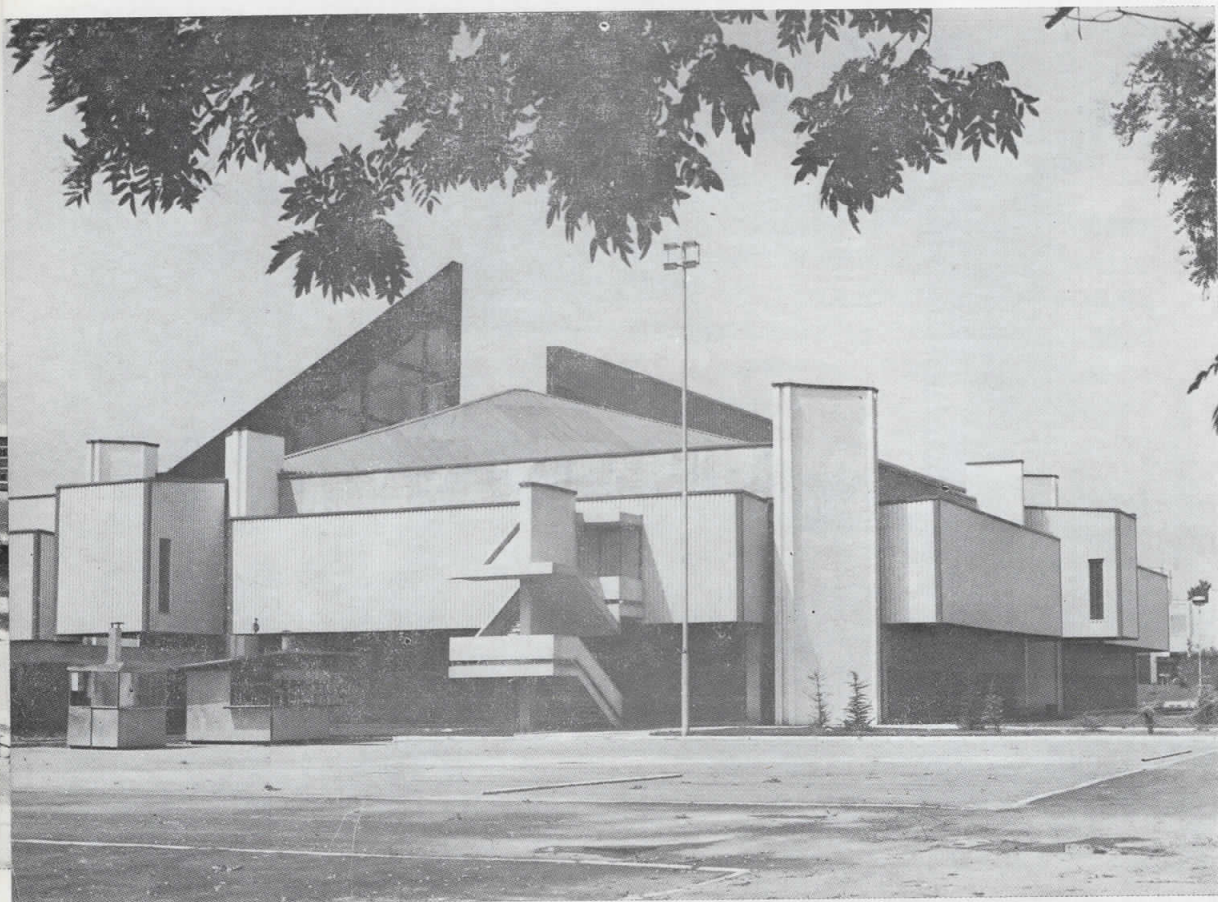
55

Janko Konstantinov
Medical Center, Skopje, 1973

Благоја Мицевски, Славко Г'урик' со Димитар Димитров, Живко Гелевски
Сајмиште, Скопје, 1972

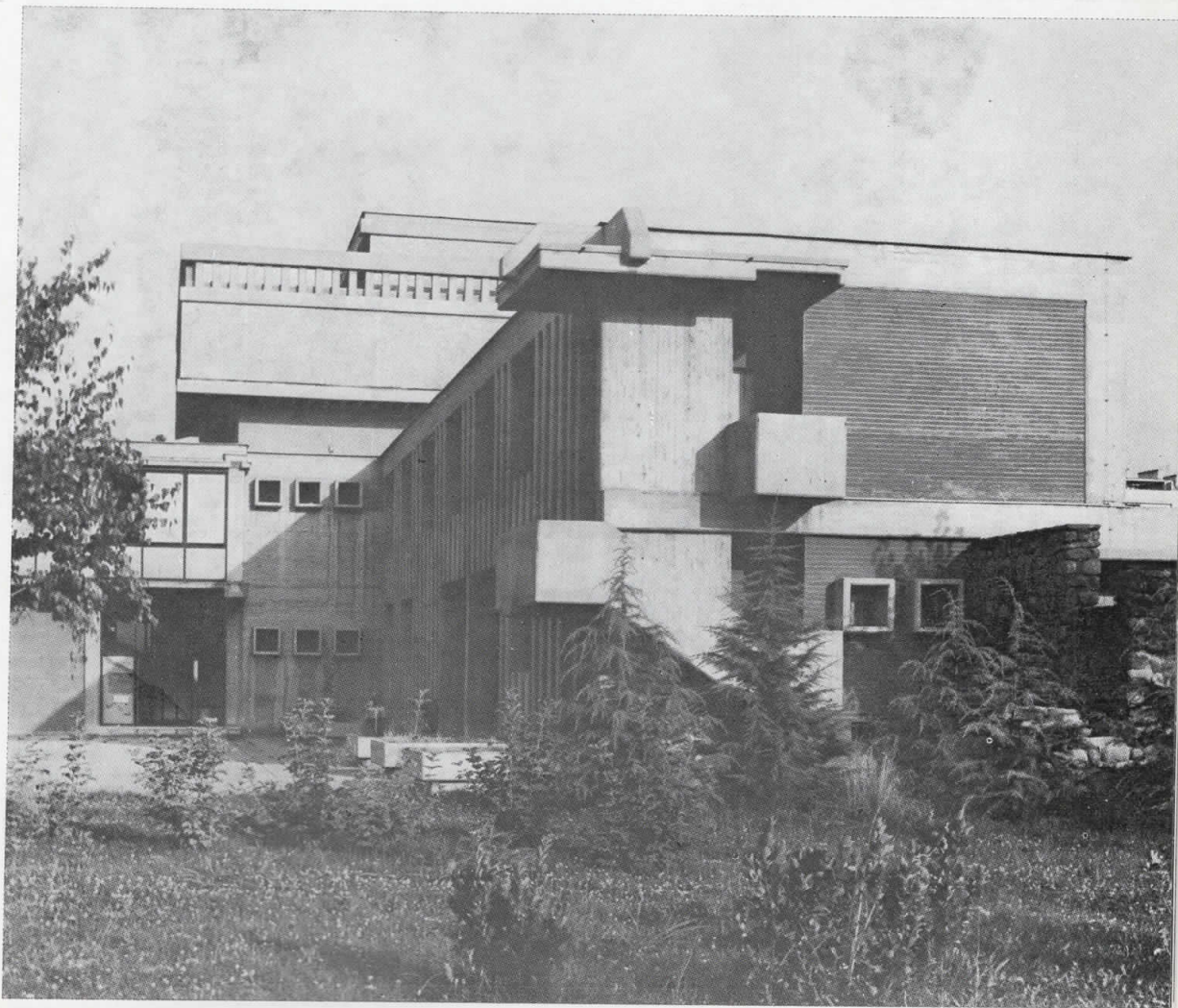
Blagoja Micevski, Slavko Djurić with Dimitar Dimitrov, Živko Gelevski
Exhibition hall, Skopje, 1972

Трајко Димитров
Природно-научен музеј, Скопје, 1970

57

Trajko Dimitrov
Natural-scientific museum, Skopje, 1970

Живко Поповски, Живко Гелевски, Лидија Маркова, Тихомир Арсовски со П. Христовски, Д. Димитров, Р. Паловиќ, Б. Колев
Градски трговски центар, Скопје 1973

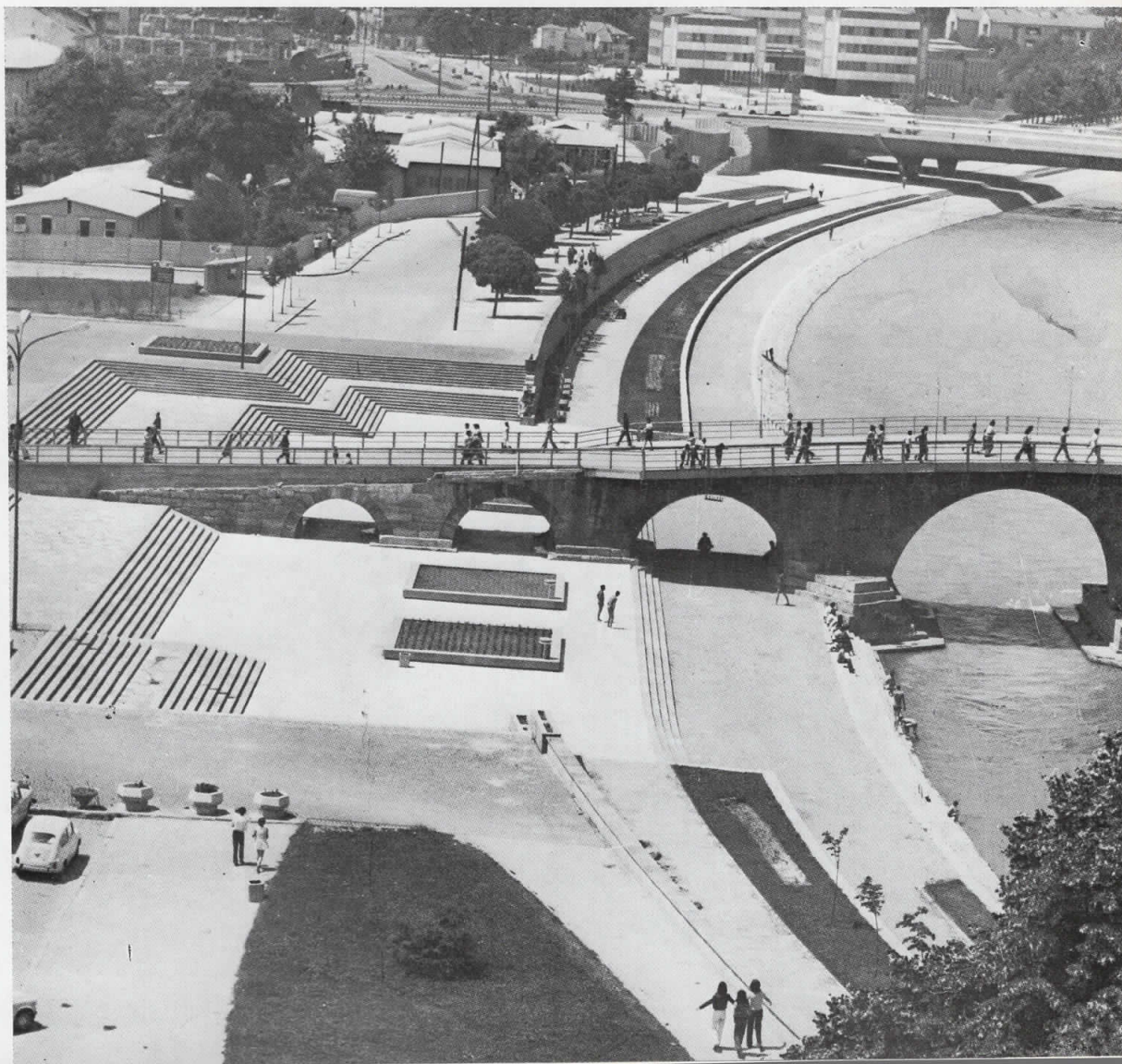
Živko Popovski, Živko Gelevski, Lidija Markova, Tihomir Arsovski with P. Hristovski, D. Dimitrov, R. Lalović, B. Kolev
Shopping center, Skopje, 1973

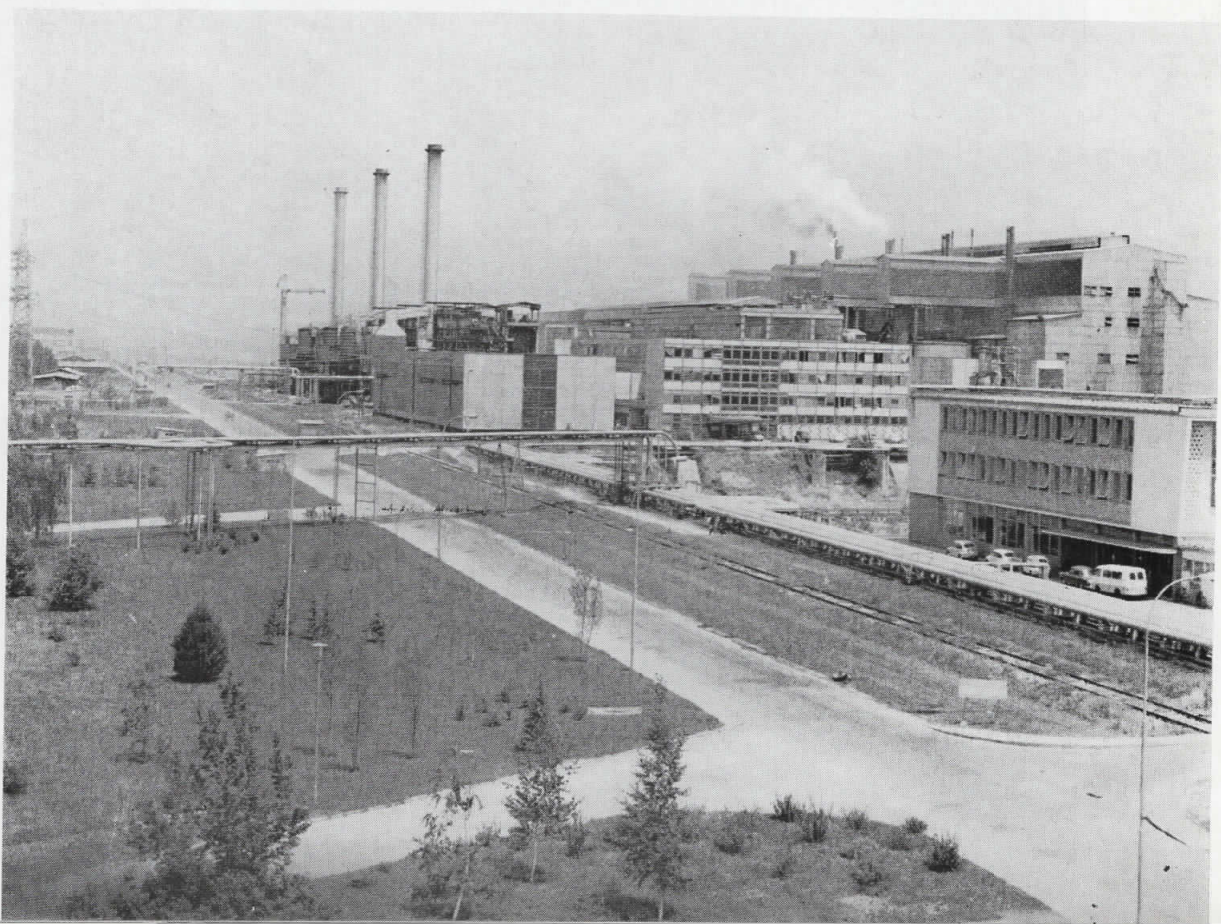

Архитектонско урбанистичко обликување на коритото на реката Вардар, Скопје

Rafail Volčevski

Architectural and urban shape of Vardar river bed, Skopje

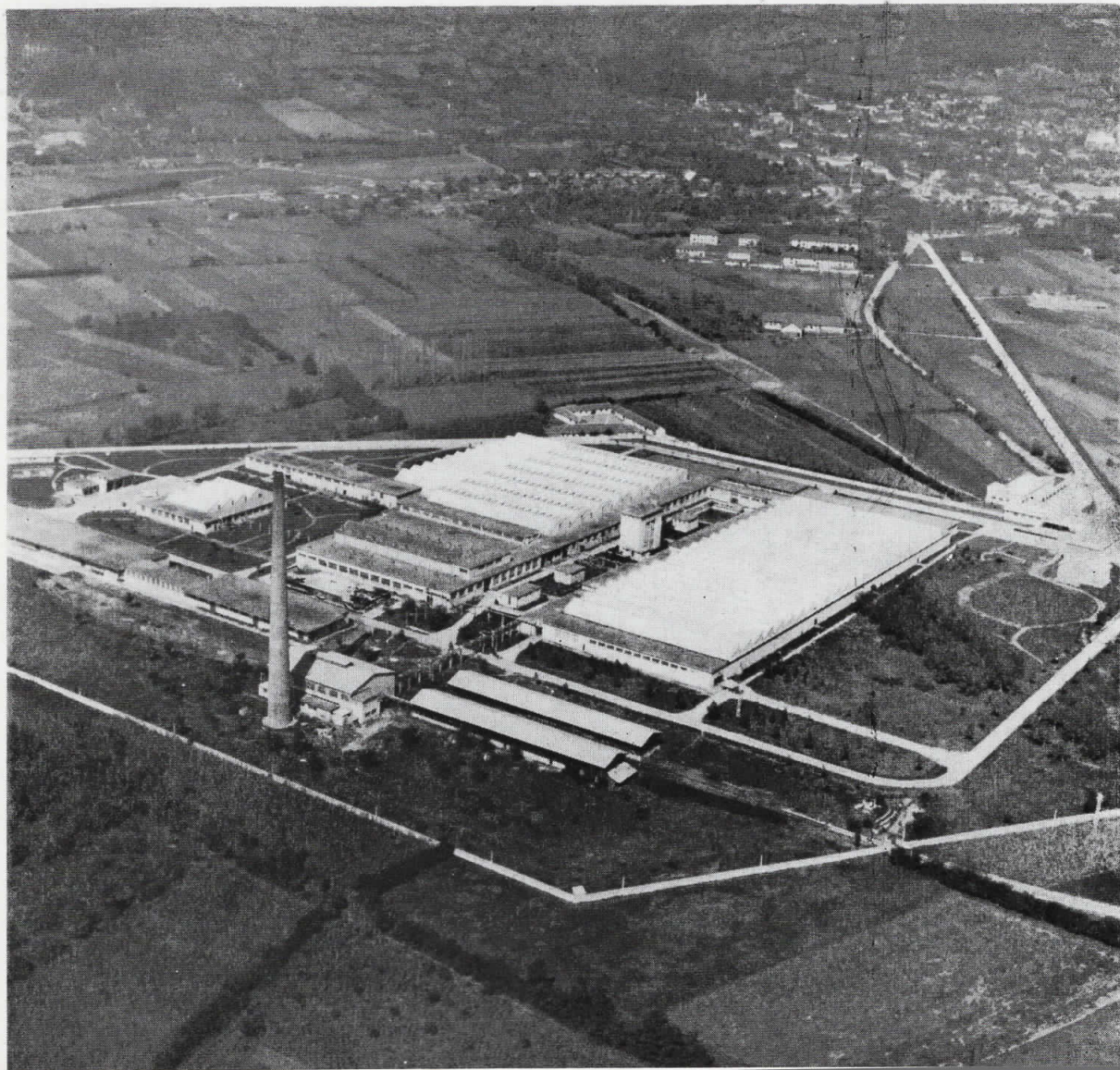

Г'уро Анџел
„Тетекс“ Тетово, 1955

61

Ђуро Анџел
„Тетекс“, Тетово, 1955

Душко Пецовски, скулптор Јордан Грабул
Спомен гробишта, Скопје, 1962

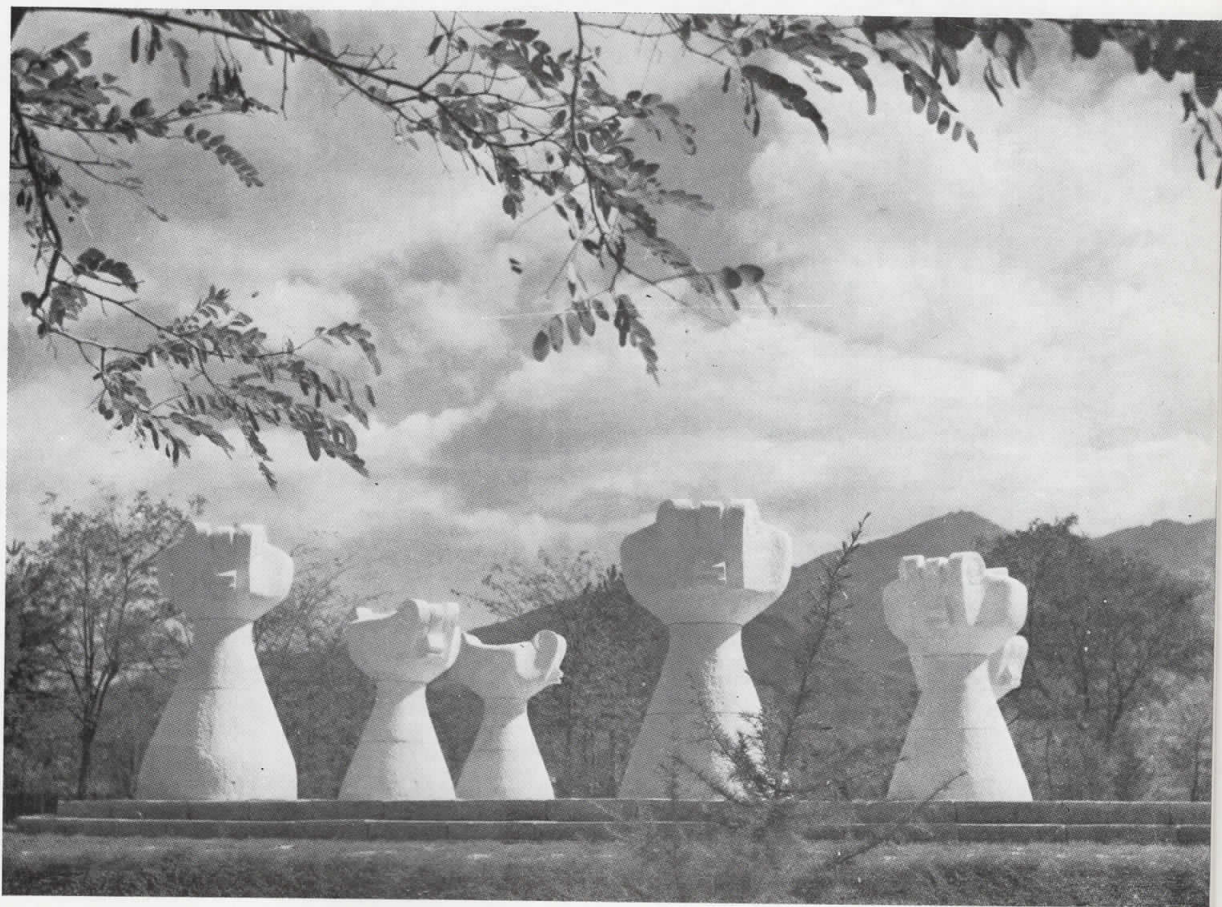
Duško Pecoovski, Jordan Grahul sculptor
Monument cemetery, Skopje, 1962

Богдан Богдановиќ'
Могила на непобедените, Прилеп, 1965

63

Bogdan Bogdanović
Invincibles' graveyard, Prilep, 1965,

Градежните претпријатија и комбинати што го овозможува организирањето на изложбата се реализатори на дел од објектите прикажани на изложбата

ГРАДЕЖНО ПРЕТПРИЈАТИЕ „БЕ Т О Н „
— Скопје: Народна и универзитетска библиотека „Кирил и Методиј“—Скопје, Основно училиште „Песталоци“—Скопје, Зграда на ЦК СКМ—Скопје, Градска кафана „Летница“—Охрид, Хотел „Десарет“—Охрид, Гимназија „Орце Николов“—Скопје, Медицински центар—Скопје, Градски трговски центар—Скопје, Градски архив—Скопје, Осмолетка „Борис Кидрич“—Кочани

ГРАДЕЖНО ПРЕТПРИЈАТИЕ „ПЕЛАГОНИЈА“—Скопје: Хотел „Континентал“—Скопје, Угостителски комплекс Олимписко село—Скопје, Природно научен музеј—Скопје, Работнички дом—Скопје, гимназија „Јосип Броз Тито“—Скопје.

ГРАДЕЖНО ПРЕТПРИЈАТИЕ „МАВРОВО“
— Скопје: Студентски дом „Гоце Делчев“—Скопје, Сајмиште—Скопје, Дом на ЈНА—Скопје, студентски кампус—Скопје, Педагошка гимназија—Скопје.

ГРАДЕЖНО ПРЕТПРИЈАТИЕ „ГРАНИТ“—СКОПЈЕ, Дом на пензионерите—Охрид Хотел „Горица“—Охрид, Хотел „Попова Шапка“—Инекс—Тетово, Дом на културата—Тетово.

ЕНЕРГО ИНВЕСТ АЛУМИНА—СКОПЈЕ:
Фасада и прозори: Хот. „Астибо“—Штип, Воена болница—Скопје, Административна зграда „Алумина“—Скопје, Хотел „Континентал“—Скопје, Дом „Гоце Делчев“—Скопје.

Construction enterprises and companies which enabled organisation of the exhibition accomplished the construction of some of the structures being presented on the exhibition.

Construction enterprise „Beton“—Skopje: National and University Library „Kiril & Metodij“—Skopje, Primary school „Pestaloci“—Skopje, Building of the Central Committee of Macedonia—Skopje, Restaurant „Letnica“—Ohrid, Hotel „Desaret“—Ohrid, High School „Orce Nikolov“—Skopje, Medical Center—Skopje, Shopping Center—Skopje, City Archives—Skopje, Primary School „Boris Kidric“—Kocani

Construction Enterprise „Pelagonija“—Skopje: Administrative Building of „Pelagonija“—Skopje, Hotel „Continental“—Skopje, Hotel Complex „Olimpisko selo“—Skopje, Natural Scientific Museum, Skopje, House of Workers—Skopje, High School „Josip Broz Tito“—Skopje.

Construction Enterprise „Mavrovo“—Skopje: Students Hostel „Goce Delcev“—Skopje, Exhibition Hall—Skopje, Building of Yugoslav National Army—Skopje, Students' Campus—Skopje, Pedagogic High School—Skopje.

Construction Enterprise „Granit“—Skopje: Pensioners' Center—Ohrid Hotel „Gorica“—Ohrid, Hotel „Popova Sapka“—Ineks—Tetovo.

Energoinvest „Alumina“ Skopje: facade and windows: Hotel „Astibo“—Štip, Military Hospital—Skopje, Administrative Building „Alumina“ Skopje, Hotel „Continental“—Skopje, Students' Hostel „Goce Delcev“, Skopje.

Организатор на изложбата: Сојуз на архитекти на Македонија
Снимил: Благоја Дрнков
Корица и плакат: Радомир Волињец
Каталог: Крум Томовски, Радомир Волињец, Живко Поповски
Превод: Фанија Стошиќ

Издавач: Сојуз на архитекти на Македонија
Печат: Универзитетска печатница „Кирил и Методиј“ – Скопје
Тираж: 2000 примероци

Organizer of the exhibition : Association of architects of Macedonia
Photography: Blagoja Drnkov
Cover and poster: Radomir Volinjec
Catalogue: Krum Tomovski, Radomir Volinjec, Živko Popovski
Translated by: Fanija Stošić

Publisher: Association of architects of Macedonia, Skopje
Printed by: University printing house „Kiril and Metodij“ — Skopje
Printing: 2000 copies

